

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-masteropleiding

Leraar Nederlands

deeltijd

Hogeschool van Amsterdam

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-masteropleiding
Leraar Nederlands
deeltijd

Hogeschool van Amsterdam

CROHO nr. 45269

Hobéon Certificering BV

Datum

3 april 2012

Auditteam

Drs. R.B. van der Herberg

Prof. dr. P. van Petegem

Drs. P. Hendrikse

Prof. dr. H. H. van den Bergh

C. Kusters

V. Trescher

Secretaris

Drs. R.F. Stapert

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTEND OORDEEL	3
3.	INLEIDING	7
4.	OORDELEN PER STANDAARD	9
5.	ALGEMENE CONCLUSIE	31
6.	AANBEVELINGEN	33
	BIJLAGE I Scoretabel	35
	BIJLAGE II Opleidingsspecifieke eindkwalificaties	37
	BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma	41
	BIJLAGE IV Locatiebezoek	43
	BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten	51
	BIJLAGE VI Overzicht auditteam	53

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Hogeschool van Amsterdam
status instelling (bekostigd of rechtspersoon voor hoger onderwijs)	bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Instellingstoets moet nog plaatsvinden

NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	M Leraar Nederlands
registratienummer croho	45269
domein/sector croho	onderwijs
oriëntatie opleiding (hbo – wo)	hbo
niveau opleiding (associate degree – bachelor – master)	master
aantal studiepunten (ec's)	90
afstudeerrichtingen	nvt
locatie(s)	Amsterdam
variant(en)	deeltijd
relevante lectoraten	Leren en Innoveren School en Omgeving
Datum audit	13 en 14 oktober 2011

in-, door- en uitstroomegevens van -zo mogelijk- de laatste 6 cohorten							
cohort	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
▪ instroom 1^e jaar	3	5	10	19	13	9	
cohort	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
▪ instroom 2^e jaar ¹	2	4	6	17	11	7	
cohort	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
▪ rendement na 3 jaar ²	40%	50%	0%	0%	100%	59%	0%
▪ rendement na 4 jaar	40%	50%	0%	0%	100%		
▪ rendement na 5 jaar	60%	50%	0%	25%			
gerealiseerde docent-student ratio							
▪ deeltijd	1:37,2 (excl. onderwijsmanager) 1:22,1 (incl. onderwijsmanager)						
contacturen	1^e jaar	2^e jaar	3^e jaar				
▪ gemiddeld aantal per week	6.5	6.5	6.5				

¹ Het eerste studiejaar wordt gezien als een selectiejaar: de toelaatbaarheid van masterstudenten geeft nog geen garantie dat de masteropleiding voor hen haalbaar is. De instroom in het 2^e studiejaar is uitgangspunt voor de vaststelling van het rendement in het 2^e en 3^e studiejaar

² Dit betreffen de gegevens van de studenten die het 2^e en 3^e studiejaar doorliepen.

2. SAMENVATTEND OORDEEL

Ten geleide

De door het auditteam onderzochte en beoordeelde master lerarenopleidingen Nederlands Engels en Frans kennen naast de generieke kenmerken, eigen aan alle master lerarenopleidingen binnen het Domein Onderwijs en Opvoeding van de Hogeschool van Amsterdam, ook veel gemeenschappelijke kenmerken, eigen aan de Talenopleidingen en aan de ontwikkelingsfase waarin deze opleidingen zich bevinden. In de afzonderlijke rapportages over deze drie opleidingen wordt dat zichtbaar in de vaak gelijke vorm van de formuleringen die het auditteam hanteert bij het expliciteren van zijn bevindingen en oordelen.

1 Beoogde eindkwalificaties: goed

Het auditteam is van oordeel, dat de master lerarenopleiding Nederlands voldoet aan de eisen die het werkveld stelt aan de kennis en vaardigheden van een eerstegraads leraar Nederlands. De door de Hogeschool van Amsterdam geformuleerde generieke en vakspecifieke eindkwalificaties voor de leraar Nederlands in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs zijn gebaseerd op het landelijke beroepsprofiel, de bekwaamheidseisen leraar VHO en de zogenoemde SBL-competenties voor het vo, zoals die zijn vastgelegd in de wet BIO. De opleidingen hebben de eigen eindkwalificaties helder uitgewerkt in meetbare indicatoren. De eindkwalificaties zijn op een dusdanig niveau geformuleerd dat ze aansluiten bij de Dublin Descriptoren voor het masterniveau en aansluiten op de op Europees niveau vastgestelde Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications. Daarmee voldoen de eindkwalificaties aan de Europese standaarden.

De in 2011 landelijke vastgestelde kennisbasis maakt met ingang van 2011-2012 integraal onderdeel uit van het generieke en vakspecifieke curriculum. Daarmee zorgt de opleiding voor externe borging van het masterniveau.

Met het werkveld en vakgenoten voeren de opleidingen overleg over de eindkwalificaties en de opzet en inhoud van het programma. De docenten Nederlands hebben veel contact met hun vakgenoten. De contacten met het werkveld mogen de opleidingen nog wel intensiveren bijvoorbeeld, naar analogie van de bachelor lerarenopleidingen, via de *vaknetwerken*. Ook zou het werkveld/de school waar de student werkt, meer betrokken moeten worden bij de opleiding van de student en een grotere rol moeten spelen bij het doen van onderzoek.

2. Onderwijsleeromgeving: voldoende

De opleiding Nederlands wordt verzorgd in een samenhangende leeromgeving, mede dankzij de vakinhoudelijk deskundige, actieve en enthousiaste (vak)docenten en onderzoeksdocenten, die hun studenten de voor een eerstegraads leraar vereiste kennis en vaardigheden bijbrengen. Via (o.a.) de eigen ervaring van de vakdidactiek docenten en het participeren in LIO dagen, zorgen de docenten voor een verbinding met de beroepspraktijk. Studenten zijn positief over hun docenten en hun betrokkenheid.

De opleiding Nederlands biedt voorts een goed, duidelijk gestructureerd en actueel programma op master niveau. Het programma kent vier pijlers (vak, vakdidactiek, praktijk/ studieloopbaanbegeleiding en onderzoek) waarbinnen de student de vijf verschillende rollen ('expert', 'vakdidacticus en pedagoog', 'professional in de schoolorganisatie', 'innovatief educatief ontwerper' en 'educatief onderzoeker') en bijbehorende competenties op masterniveau kan ontwikkelen en verwerven.

De pijler 'onderzoek' behoeft evenwel aandacht. Het auditteam acht de verbeteringen die de opleiding met ingang van september 2011 binnen deze pijler heeft getroffen noodzakelijk en essentieel.

Deze verbeteringen zullen de uitvoering van het onderzoek door de student op een hoger, dat wil zeggen master niveau brengen. Het is belangrijk dat de vakdocenten Nederlands nu direct betrokken zijn bij het onderzoek dat studenten geacht worden uit te voeren en dat het onderzoek niet langer los staat van de rest van het curriculum. De sterkere samenwerking met de eigen lectoraten van de Hogeschool van Amsterdam en de lectoraten van de educatieve faculteiten van de drie andere betrokken hogescholen (Utrecht, Windesheim en INHolland) is in dit verband eveneens van belang.

De opleiding zou in het programma meer aandacht moeten besteden aan de internationaal voor handen zijnde expertise op het gebied van taalonderwijs, in casu het moedertaalonderwijs, en aan internationale wetenschappelijke ontwikkelingen. De docenten maken bij diverse programma onderdelen nog te weinig gebruik van internationale (vakdidactische) literatuur. Studenten zijn hierover niet zo tevreden.

Het auditteam is voorts van oordeel, dat docenten en dan bij voorkeur de vakdocenten hun studenten ten minste 1 à 2 keer zouden moeten bezoeken op hun werkplek om aldus de student specifieke en concrete feedback te verschaffen op hun beroepsmatig handelen. Studenten stellen dat zeer op prijs omdat deze vorm van feedback zeer leereffectief is.

Vanwege het goed gestructureerde, actuele en studeerbare programma en het vakbekwame, actieve, enthousiaste en nauw bij de studenten betrokken docententeam, zou een oordeel 'goed' op zijn plaats zijn. Omdat de recent genomen maatregelen in de onderzoekslijn en de inzet van vakdocenten in de begeleiding bij het doen van onderzoek hun effect nog moeten bewijzen, komt het auditteam op dit moment slechts tot een oordeel 'voldoende' voor deze standaard.

3. Toetsing en beoordeling: onvoldoende

Het auditteam is van oordeel dat de opleidingen op een adequate manier via verschillende toetsvormen toetsen en beoordelen of de studenten het masterniveau in de verschillende rollen hebben bereikt. De gehanteerde toetsen vormen tevens een mooie handreiking voor de student voor het zelf construeren van een variëteit aan toetsen voor (bovenbouw) leerlingen. Het dubbele bodemprincipe van leren is hierbij aantoonbaar aanwezig.

De opleidingen zorgen ervoor dat het toetsen en beoordelen valide en betrouwbaar verloopt, door beoordelingsformulieren met vastgestelde criteria te hanteren, door het zogenoemde '4 ogen-principe' en het bij diverse opdrachten inzetten van meerdere beoordelaars.

De Examencommissie, die tevens toetscommissie is, speelt hierin aantoonbaar een belangrijke en sturende rol.

Vakdocenten Nederlands zorgen op het vakgebied eveneens voor betrouwbaarheid in de beoordeling door met ingang van 2011-2012 tijd in te roosteren voor plenaire bespreking van gemaakte toetsen met alle vakdocenten Nederlands.

Het auditteam is van oordeel, dat de studenten in de rollen 1 (expert), 2 (vakdidacticus), 3 (professional) en 4 (educatief ontwerper) het masterniveau hebben bereikt. Dat blijkt o.a. uit de essays, de praktijkdossiers, uit de tevredenheid van het werkveld over het niveau van de afgestudeerden en uit het feit, dat alle afgestudeerden na hun studie inderdaad functioneren als eerstegraads docent in het voortgezet onderwijs.

Dat voldoende niveau geldt niet voor de rol 'educatief onderzoeker' (rol 5). Daarvoor zijn te veel van de door het auditteam bestudeerde afstudeerwerkstukken qua probleemstelling te weinig complex en in de onderzoeks aanpak methodologisch te zwak.

Het auditteam heeft er evenwel vertrouwen in dat de verbetermaatregelen die de opleiding al heeft getroffen in de pijler 'onderzoek' er op korte termijn toe zullen leiden dat alle studenten ook in rol 5 een masterniveau zullen bereiken. Te meer daar -het zij nogmaals gezegd- de opleiding een goed, duidelijk gestructureerd en actueel programma op master niveau aanbiedt door een hooggeschoold en ervaren docententeam.

Algemene conclusie:

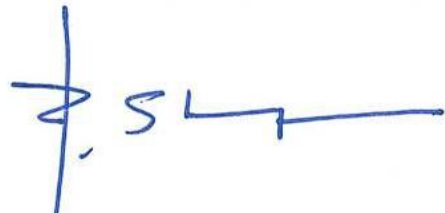
De beoogde eindkwalificaties, de onderwijsleeromgeving, het systeem van toetsing en beoordeling beoordeelt het auditteam als voldoende. De opleiding heeft aangetoond dat studenten in vier van de vijf rollen het masterniveau hebben bereikt. In een voor een masteropleiding (cruciale) rol, namelijk de rol van onderzoeker wordt het masterniveau niet voldoende gerealiseerd. Op basis hiervan komt het auditteam, ook al is het opleidingsprogramma op alle onderdelen (m.u.v. onderzoek) 'master proof', tot een totaaloordeel 'onvoldoende' voor de opleiding Nederlands.

Het auditteam heeft er evenwel vertrouwen in, dat de verbetermaatregelen met betrekking tot de positionering, inrichting en uitvoering van de onderzoekslijn er op korte termijn toe zullen leiden dat alle studenten ook in de rol 5 het masterniveau zullen halen. Naar het oordeel van het auditteam komt de opleiding dan ook in aanmerking voor een 'herstelperiode'.

3 april 2012

drs. R.B. van der Herberg,
voorzitter

drs. R.F. Stapert,
secretaris

3. INLEIDING

De zes hbo-master lerarenopleidingen in de schoolvakken Nederlands, Engels, Frans, Wiskunde, Algemene Economie en Geschiedenis vormen samen met de hbo-masteropleiding Pedagogiek een eigenstandige afdeling binnen het Domein Onderwijs en Opvoeding: de Professional School of Education. Ook het kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding behoort tot de Professional School of Education. Binnen dit kenniscentrum zijn de volgende vier lectoraten opgenomen: het lectoraat Leren en Innoveren, het lectoraat Vmbo, het lectoraat School en Omgeving en het lectoraat Wetenschap en Techniek.

Daarnaast zijn de zes master lerarenopleidingen inhoudelijk en op personeel vlak nauw verbonden met de hbo bachelor tweede graads lerarenopleidingen van de Hogeschool van Amsterdam (hierna ook aangeduid als HvA). Het merendeel van de docenten – vooral vakdocenten – verzorgt onderwijs in zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De opleidingen hebben een gezamenlijk, generiek deel (het praktijk- en onderzoeksdeel). Daarnaast heeft elke opleiding een opleidingsspecifiek deel.

De hbo-masteropleidingen voor leraar onderscheiden zich van de universitaire eerstegraads leraren opleiding door het accent op aanvulling en verdieping op het vak, terwijl studenten op de universiteit een aanvulling en verdieping krijgen op didactisch gebied. De studenten die allemaal al een bacheloropleiding leraar 2e graad hebben behaald, hebben in de meeste gevallen al een flink aantal jaren relevante praktijkervaring.

Studenten komen één dag in de week (op donderdag) naar de opleiding.

In de audit op 13 en 14 oktober 2011 heeft het auditteam de zes master lerarenopleidingen van de HvA tegelijkertijd beoordeeld. Daarbij heeft een kernteam bestaande uit een generiek vakdeskundige, een generiek werkvelddeskundige en twee studenten, aangevuld met een voorzitter en een secretaris vanuit Hobéon gesprekken gevoerd over het generieke deel van de opleidingen. Daarnaast heeft het kernteam gesprekken gevoerd met elke opleiding apart over het opleidingsspecifieke deel van het programma. Daarbij is het kernteam uitgebreid met vakdeskundigen per opleiding.

Over elke opleiding is een afzonderlijk beoordelingsrapport opgesteld. In elk rapport zijn de bevindingen en oordelen die van toepassing zijn op alle zes de opleidingen als generieke tekst opgenomen. Daarnaast zijn in elk rapport opleidingsspecifieke bevindingen en oordelen beschreven.

Voor de master lerarenopleidingen Nederlands, Engels en Frans die weliswaar qua doel- en objecttaal verschillen, geldt niettemin, dat zij in hun vakspecifieke componenten grote overeenkomsten vertonen, daar waar het gaat om het bereik van de Kennisbasis, de structuur van de vakcomponent & de vakdidactiek en de methoden van toetsing en beoordelen.

4. OORDELEN PER STANDAARD

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau (bachelor-master) en oriëntatie (hbo-wo) binnen het Nederlands kwalificatieraamwerk. Zij sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

De beoogde eindkwalificaties (generiek)

Het auditteam heeft geconstateerd dat de hbo-master lerarenopleidingen van de Hogeschool van Amsterdam (HvA) de door hen zelf geformuleerde eindkwalificaties voor de leraar in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs hebben gebaseerd op het landelijke beroepsprofiel, de bekwaamheidseisen leraar VHO en de zogenoemde SBL-competenties voor het vo, zoals die zijn vastgelegd in de wet BIO.

Het auditteam is van oordeel dat de opleidingen de eigen eindkwalificaties helder hebben uitgewerkt met meetbare indicatoren. De eindkwalificaties zijn op een dusdanig niveau geformuleerd dat ze aansluiten bij de Dublin Descriptoren voor het masterniveau en aansluiten op de op Europees niveau vastgestelde Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications, richtlijnen die gericht zijn op de beroepsuitoefening op masterniveau.

In het beroepsprofiel van de master lerarenopleidingen onderscheiden de opleidingen vijf rollen:

1. De leraar als expert op het gebied van zijn schoolvak;
2. De leraar als didacticus en pedagoog in het voorbereidend hoger onderwijs;
3. De leraar als professional in de schoolorganisatie;
4. De leraar als innovatief educatief ontwerper;
5. De leraar als educatief onderzoeker.

Het auditteam heeft kunnen zien, dat de opleidingen een duidelijk verschil maken tussen wat zij eisen van de master leraar in vergelijking met de bachelor leraar. De master leraar moet zich van de bachelor leraar niet alleen onderscheiden door het kunnen lesgeven in de bovenbouw havo-vwo, maar hij moet ook onderwijs kunnen ontwikkelen, innoveren en over een 'brede professionaliteit' beschikken. Daar waar de bachelor leraar vooral direct handelt binnen de eigen klas op basis van bestaande leermiddelen en zijn aandacht voor (het kennismaken en toepassen van uitkomsten van) wetenschappelijk onderzoek beperkt is, moet de master leraar meerdere didactische methoden kunnen inzetten en zelf onderwijs kunnen ontwerpen.

De opleidingen hebben tot doel de toekomstige leraren zo uit te rusten voor het lesgeven in de bovenbouw van het vo dat zij 'boven de stof staan' en havo en vwo leerlingen kunnen begeleiden bij zelfstandig onderzoek en het maken van (profiel)werkstukken.

Een ander doel van de opleidingen is studenten onderzoekscompetenties te laten ontwikkelen zodat zij 'evidence informed' kunnen werken en kennis uit de eigen lespraktijk kunnen benutten. Onderzoeksresultaten uit wetenschappelijk onderzoek zijn beperkt beschikbaar voor het onderwijs of lastig toe te passen in de eigen onderwijspraktijk, zo is gebleken (Volman 2008). Door leraren zelf onderzoek uit te laten voeren kan deze kloof gedicht worden.

De master lerarenopleidingen van de HvA willen daarin een rol spelen, door in het programma aandacht te besteden aan de beroepsrol van de leraar als educatief onderzoeker. (Zie standaard 2.)

Het auditteam heeft gezien, dat de opleidingen naast de generieke eindkwalificaties vakspecifieke eindkwalificaties hanteren die betrekking hebben op het belangrijke kennisdomein van het vak, op de academische vaardigheden en op de vakdidactiek.

De masteropleidingen van de HvA hebben een actieve rol gespeeld bij de ontwikkeling van de kennisbases voor de master lerarenopleidingen. Per opleiding zijn de rollen van 'expert' en 'vakdidacticus' inhoudelijk verder uitgediept. De in 2011 landelijk vastgestelde kennisbases maken met ingang van 2011-2012 integraal onderdeel uit van het generieke en vakspecifieke curriculum. De formulering van de eindkwalificaties is hiervoor niet aangepast.

Beoogde eindkwalificaties (opleiding Nederlands)

De studenten die de master lerarenopleiding Nederlands met succes hebben afgerond, zijn bevoegd als eerstegraads leraar Nederlands.

Het auditteam heeft kennisgenomen van de Kennisbasis Nederlands, die door het werkveld en collega-opleiders is gelegitimeerd en waarin de vakspecifieke eindkwalificaties voor de eerstegraads leraar Nederlands nader zijn uitgewerkt binnen vijf domeinen, te weten: vakdidactiek, taalvaardigheid, taalkunde, letterkunde, wetenschappelijke grondslagen & ontwikkelingen. Dit laatste domein is ten opzichte van de universitaire lerarenopleidingen additioneel en heeft expliciet betrekking op de principes van het wetenschappelijk denken.

Het auditteam is van oordeel dat het niveau (de geïmpliceerde complexiteit en diepgang) en het bereik van de in deze vijf domeinen opgenomen eindkwalificaties het vereiste masterniveau voortreffelijk weergeven. Onderstaande voorbeelden laten dit zien. De eerstegraads leraar Nederlands

- Beschikt over *wetenschappelijke* vakkennis op het gebied van literatuurwetenschap, taalkunde en vakdidactiek.
  - Vakdidactiek: opvattingen over het schoolvak Nederlands, onderwijsdoelen en didactiek, toetsen en beoordelen.
  - Taalvaardigheid: mondelinge taalvaardigheid, schrijfvaardigheid, leesvaardigheid, argumentatie vaardigheid, taalvaardigheidsonderzoek
  - Taalkunde: algemene taalwetenschap, toegepaste taalwetenschap, taalverandering, geschiedenis van de taalkunde, taalkundig onderzoek
  - Literatuurwetenschap: historische letterkunde, moderne letterkunde, proza-analyse, poëzie-analyse, algemene literatuur wetenschap, letterkundig onderzoek
  - Wetenschappelijke grondslagen & ontwikkelingen: ontwikkelingen in de Neerlandistiek, ontwikkelingen in het schoolvak Nederlands.
- Beheerst de wezenlijke vaardigheden die een rol spelen bij de beoefening van de wetenschappen van de taal en cultuur
- Beheerst het Nederlands op C2-niveau (Common European Framework of Reference)
- Is in staat met andere vakdocenten samen te werken in het kader van geïntegreerd literatuuronderwijs

Zijn, zoals hierboven reeds gezegd, het niveau en het bereik van de eindkwalificaties conform de eisen die aan een eerstegraads leraar Nederlands worden gesteld, het gaat er natuurlijk om of die eindkwalificaties ook functioneel zijn richting programma. Welnu, analyse van het masterprogramma Nederlands (zie onder standaard 2) laat duidelijk zien, dat de betreffende kennisbasis inderdaad richtinggevend is voor de inhoud, reikwijdte en vormgeving van het programma en voor het toetsen en beoordelen. Dit is een belangrijke constatering, omdat daardoor de eindkwalificaties meer zijn dan louter een papieren ambitie.

Contacten met werkveld en vakgenoten (generiek)

De master lerarenopleidingen hebben samen met de bacheloropleidingen een veldadviesraad (VAR) ingesteld, waarin over beide type opleidingen gesproken wordt. Daarin komt door middel van o.a. focusgesprekken uitsluitend gericht op masters wel enige differentiatie in de gespreksonderwerpen. De VAR heeft in 2005 de eindkwalificaties van de master opleiding vastgesteld en gelegitimeerd. Tot op heden was er nog geen aanleiding de eindkwalificaties bij te stellen. Er zijn wel wijzigingen geweest in het programma, maar die passen nog steeds bij de eindkwalificaties zoals die in 2005 zijn vastgesteld. Daarnaast onderhouden de docenten op verschillende andere manieren contact met het werkveld en vakgenoten over de eindkwalificaties en over de opzet en inhoud van de opleidingen. Docenten participeren in landelijke werkgroepen en werken samen met de educatieve faculteiten van vier andere hogescholen (Windesheim, Arnhem–Nijmegen, Utrecht en INHolland).

De contacten met het werkveld mogen naar de mening van het auditteam en de werkveldvertegenwoordigers die het auditteam sprak tijdens de audit, geïntensiveerd worden. Het werkveld/ de scholen waar de studenten werkzaam zijn, 'merken' vrij weinig van de masteropleidingen en zijn nog niet op alle terreinen voldoende betrokken bij de opleiding van de student. Met name bij het doen van onderzoek in de onderzoekslijn zou het werkveld een grotere rol kunnen en moeten spelen. In de bachelor lerarenopleidingen is de binding met de scholen veel sterker. Op dit moment is het veelal de masterstudent zelf die vertelt wat er leeft in zijn school.

De opleidingen die het contact met de werkgevers zelf ook al wilden intensiveren en hen systematischer wilden gaan raadplegen, hebben het plan opgevat focusgesprekken te houden met afgevaardigden van scholen van masterstudenten. In het eerste focusgesprek dat recent heeft plaatsgevonden, is gebleken dat de werkgevers tevreden zijn over de studenten die de opleiding aflevert op de arbeidsmarkt. Zij voldoen aan de eisen die de werkgevers stellen aan afgestudeerden op masterniveau.

Contacten met het werkveld (opleiding Nederlands)

De docenten van de opleiding Nederlands onderhouden vele contacten met vakgenoten o.a. via de samenwerking met vijf andere Educatieve faculteiten binnen het hbo, samenwerking met de UvA en het ILO, participatie binnen de Landelijke Werkgroep van Mastercoördinatoren. In dit verband is het voorts van belang erop te wijzen dat de docenten ook via hun studenten die immers allen in de praktijk werkzaam zijn, contact met het werkveld hebben. In dat opzicht vormen de studenten een belangrijke bron van informatie over de huidige stand van zaken en over actuele ontwikkelingen, kwaliteitsdiscussies, problemen en dilemma's in de beroepspraktijk.

Weging en Oordeel: goed

De generieke en vakspecifieke eindkwalificaties voor de eerstegraads leraar Nederlands zijn gebaseerd op het landelijke beroepsprofiel, de bekwaamheidseisen leraar VHO en de zogeheten SBL-competenties voor het vo, vastgelegd in de wet BIO. De door de opleidingen helder uitgewerkte eindkwalificaties zijn door de VAR vastgesteld en daardoor ook op het niveau van HvA gelegitimeerd. Het auditteam is van oordeel, dat de opleiding daarmee voldoet aan de eisen die het werkveld stelt aan de kennis en vaardigheden van een eerstegraads leraar Nederlands. De eindkwalificaties sluiten ook aan bij de Europese standaarden voor het masterniveau. Voorts blijken de eindkwalificaties inderdaad richtinggevend te zijn voor het masterprogramma Nederlands.

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de landelijke vastgestelde kennisbasis met ingang van 2011-2012 integraal onderdeel uitmaakt van het generieke en vakspecifieke curriculum. Daarmee zorgen de opleidingen voor externe borging van het masterniveau.

Met het werkveld en vakgenoten voeren de opleidingen overleg over de eindkwalificaties en de opzet en inhoud van het programma. De vakdocenten Nederlands hebben veel contact met hun vakgenoten. De contacten met het werkveld mogen de opleidingen nog intensiveren.

Op grond van bovenstaande komt het auditteam tot een oordeel 'goed' voor deze standaard voor de opleiding Nederlands.

Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting NVAO: De inhoud en vormgeving van het programma stellen de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Inhoud en vormgeving programma

Opzet en inhoud programma (generiek)

Het auditteam heeft kennisgenomen van het programma en acht dit duidelijk van opzet en adequaat. Het programma omvat 90 EC en is evenwichtig verspreid over drie jaar. Het programma bestaat uit vier pijlers/curriculumonderdelen: 'vak', 'vakdidactiek', 'praktijk/studieloopbaanbegeleiding' en 'onderzoekslijn'. De pijlers 'vak' en 'onderzoekslijn' beslaan terecht het grootste aantal EC (respectievelijk 58 en 20).

De pijlers 'vak' en 'vakdidactiek' komen aan bod in het vakspecifieke gedeelte van het programma. (Zie daarover onder het kopje 'opleiding Nederlands.)

In de pijler 'praktijk/studieloopbaanbegeleiding' komt de begeleiding van de student, de ontwikkeling van de student als professional binnen de school en zijn ontwikkeling in het licht van de eindkwalificaties aan de orde.

In het praktijkdeel ontwikkelt de student zich in brede zin als docent in de totale schoolorganisatie en in engere zin als docent in de bovenbouw. De student moet daarom aan het begin van het tweede semester van het eerste studiejaar een praktijkplek hebben, waar hij de gelegenheid heeft te werken aan praktische vakdidactische opdrachten in de bovenbouw, activiteiten als professional in de schoolorganisatie en onderzoeksopdrachten in de eigen school. Het auditteam acht het waardevol, dat de opleiding, de student en de werkgever/school hiervoor een tripartite overeenkomst afsluiten. In de praktijk blijkt evenwel dat deze overeenkomst niet altijd wordt nageleefd: niet alle studenten krijgen voldoende ruimte/tijd en ondersteuning van hun werkgever. Zoals al onder standaard 1 is vermeld, zou de opleiding de scholen meer aan zich kunnen binden, waardoor dit knelpunt eveneens kan worden opgelost.

Het auditteam heeft geconstateerd dat de rol van 'de leerkracht als professional' ten opzichte van de rol van 'expert in het vak' en 'vakdidacticus en pedagoog' het minst in de opleiding terug te vinden is. Daar zouden de opleidingen nog explicieter aandacht aan mogen besteden.

Ook de theoretische onderbouwing van het gedrag dat bij deze rol hoort kan nog meer aandacht krijgen. Een belangrijk stap die de opleidingen in 2012-2013 willen maken is het ontwikkelen van een programmalijn gericht op de professional in de school. Deze pijler is nu enigszins sober bediend. Dat kan naar het oordeel van het auditteam waardevolle informatie genereren, die de opleidingen kunnen gebruiken in hun curriculum.

In de pijler 'onderzoek' onderscheiden de opleidingen drie invalshoeken: onderzoeksmethodologie en wetenschapsteorie, aanvulling en verdieping van de vakdidactische en algemeen onderwijskundig/leerpsychologische kennis van de student en onder begeleiding opzetten, uitvoeren, verslagleggen en presenteren van onderzoek.

Met ingang van september 2011 is de onderzoekslijn versterkt en bestaat nu uit vijf modules die de student telkens afrondt met een opdracht:

Per september 2011 zijn in het eerste studiejaar twee modules 'gereedheidskist' en 'onderzoeksthema' curriculair herzien. Het auditteam acht deze modules een wezenlijk onderdeel van de onderzoekslijn. Studenten die nooit eerder onderzoek hebben gedaan in hun vroegere opleiding, krijgen hiermee alle benodigde gereedschappen aangereikt voor het kunnen uitvoeren van onderzoek in het tweede en derde studiejaar.

In het tweede studiejaar kunnen studenten intekenen op een tweetal workshops 'inleiding op het onderzoek'. Daarna stellen de studenten een onderzoeksplan op en voeren na de goedkeuring van dit plan door twee beoordelaars, een analyse uit van een praktijksituatie aan de hand van (wetenschappelijke) literatuur. Dit onderdeel van de onderzoekslijn start in de nieuwe opzet voor de studenten van het cohort 2011 in 2012. Hierin worden studenten per opleiding/programmalyne begeleid door onderzoekers met vakdidactische expertise.

In het derde studiejaar maken de studenten naar aanleiding van de gemaakte analyse een ontwerp voor een vernieuwing of verbetering. Dat ontwerp moeten de studenten vervolgens testen in de praktijk. Over het analytisch onderzoek uit het tweede studiejaar en het ontwerponderzoek en de uitkomst daarvan schrijft de student zijn eindwerkstuk.

De onderzoekslijn stond tot voor kort los van de rest van het curriculum. De opleidingen hebben dit inmiddels verbeterd. Voor iedere opleiding is nu een programmaleider aangesteld die meedraait in de groep onderzoekers die de onderzoekslijn coördineren en studenten begeleiden. De programmaleiders zullen voor de komende vijf jaren (vakdidactische) onderzoeksthema's formuleren en daarbij tevens verbinding zoeken met onderzoeksprogramma's/programmalynen van lectoraten en kennisringen van de vier samenwerkende educatieve faculteiten (de vier f-en). Het auditteam acht het een zinvolle stap dat studenten in de nabije toekomst hun onderzoeksvraag positioneren in deze onderzoeksthema's en vervolgens gaan participeren in professionele leergemeenschappen.

Het auditteam acht het essentieel dat alle studenten als toekomstig eerstegraads leraar de rol van educatief onderzoeker uit kunnen voeren op masterniveau, waarbij ze 'evidence informed' werken en kennis uit de eigen lespraktijk benutten. Uit studentevaluaties kwam evenwel naar voren, dat veel studenten de waarde hiervan niet inzagen. De opleidingen stellen dat veel van hun studenten onderzoek doen lastig vinden. Daarnaast is op veel vo-scholen onderzoek doen nog niet gebruikelijk en zijn studenten vaak pioniers op de eigen werkplek. Tijdens de audit is gebleken dat de opleidingen een kentering zien: het werkveld vraagt steeds vaker naar best-practices en scholen nemen steeds vaker LD functies op in het functiehuis, waarin onderzoek doen als een van de kwaliteiten wordt genoemd.

Het auditteam heeft kennisgenomen van de in gang gezette ontwikkelingen die de uitvoering van het onderzoek door de student verbeteren. Tot nu toe waren de vakdocenten met name eigenaar van het programma dat de ontwikkeling van de beroepsrollen 1, 2 en 3 borgt. Uit evaluaties en gesprekken tijdens de audit is gebleken dat niet alle docenten zich eigenaar voelden van de doelstellingen op het gebied van onderzoek, de rollen 4 en 5.

Het auditteam heeft evenwel gezien dat de opleidingen hierin verandering hebben aangebracht: de groep docenten die de onderzoekslijn verzorgt en studenten begeleidt bij het doen van onderzoek, bestaan sinds kort niet alleen meer uit onderwijskundigen maar ook uit vakdidactici, die minimaal masterniveau hebben. (Zie verder hierover onder het kopje personeel.)

Sterk is in dit kader dat vakdocenten voortaan de modules over de gereedschapskist en het onderzoeksthema verzorgen. Zij zorgen daarmee voor integratie van het vak met het doen van onderzoek.

Het auditteam verwacht dat studenten door de nieuwe opgezette onderzoekslijn en de betrokkenheid van alle docenten hierbij, zullen inzien dat praktijkgericht onderzoeken en educatief ontwerpen belangrijke aspecten zijn van hun competentieontwikkeling en horen bij hun functioneren als eerstegraads professional.

Opzet en inhoud programma (opleiding Nederlands)

Het vakspecifieke programma Nederlands is opgebouwd uit vier leerlijnen: letterkunde, taalkunde, taalvaardigheid en vakdidactiek. Nadere bestudering van deze leerlijnen laat zien, dat ook het vakspecifieke onderdeel van de opleiding Nederlands geheel in lijn is met de eindkwalificaties, waarbij de opleiding extra aandacht geeft aan cultuur. Iets wat o.a. zichtbaar wordt in het programma waar 'letterkunde' een belangrijk accent krijgt. Onderstaande beschrijving moge duidelijk maken, dat eindkwalificaties en programma expliciet met elkaar in verband staan.

Letterkunde

De modules letterkunde en cultuur worden vanaf 2011 chronologisch aangeboden. Het programma kent vier literatuurmodules, van letterkunde 1 (1400 tot 1800) tot letterkunde 4 (hedendaagse literatuur). Bovendien volgen studenten twee modules over de culturele en literaire ontwikkelingen in Europa en ook krijgen zij een introductie tot literaire theorieën. In de afgelopen jaren heeft een ontwikkeling bij universitaire talenopleidingen plaatsgevonden van nadruk op de traditionele canon van literatuur naar een bredere interpretatie van literatuur. Literatuur wordt niet alleen chronologisch en historisch bestudeerd door middel van de canon van de letterkunde, maar wordt ook breder benaderd (o.a. brieven, korte verhalen, essays) en dus ook *social media*, films en andere kunstvormen. Voor de opleiding betekent dit dat literaire teksten niet alleen voor zichzelf worden bestudeerd, maar dat deze ook als voorbeeld dienen van een tijd, een manier van denken, of zelfs van een theorie. Dit wordt name zichtbaar in *Literatuur 3* (modernisme) en *Literatuur 4* (postmodernisme), en ook in de module *Algemeen Literatuur Wetenschap (ALW)*.

Taalkunde

Taalkunde kent een inleidende module Algemene Taalwetenschap (ATW) gevolgd door één vakoverstijgende en een vakspecifieke module gericht op verdere verdieping van concepten uit de taalkunde. De twee vakoverstijgende modules vormen een introductie tot algemeen principes, ideeën en regels: bv. analytische en grammaticale aanpak of basisconcepten in sociolinguïstiek. Bij de opleiding Nederlands ligt daarna het accent op argumentatie en pragmatiek, dit zijn tevens de zwaartepunten in de bovenbouw van het havo en vwo.

Taalkunde heeft in de laatste 10 tot 15 jaar meer nadruk op de pragmatische en cognitieve aspecten van taal gelegd, terwijl vroeger de nadruk lag op een grammaticale, analytische aanpak. Dat wil zeggen dat de relatie tussen taal, cultuur en denken nu een groter aandachtspunt is geworden.

Voor het programma betekent dit dat de taalkunde modules meer aandacht besteden aan de pragmatische, praktische aspecten van een taal (o.a. tweetalige taalverwerving, taalgebruik zoals in semantiek en pragmatiek, de relatie tussen cognitie en taal, socioculturele elementen in de taal). Deze ontwikkelingen komen tot uiting in alle taalkunde modules, in het bijzonder in de vakspecifieke module Taalkunde: capita selecta.

Taalvaardigheid

De studenten moeten tijdens de opleiding vooral zelfstandig werken aan de ontwikkeling van hun taalvaardigheden. Vanwege de diversiteit van het taalvaardigheidsniveau waarmee studenten binnen komen, wordt dit onderdeel op maat aangeboden met individuele begeleiding (Eigen vaardigheden). Alle studenten volgen de module academische taalvaardigheid in jaar 1, waarin vooral aandacht wordt besteed aan het cognitief academisch taalgebruik van de studenten en het schrijven van een essay. De taalvaardigheden worden vanzelfsprekend ook ontwikkeld in modules als letterkunde en vakdidactiek (lezen, spreken, schrijven, luisteren).

Vakdidactiek

Het auditteam heeft ook kennisgenomen van de opzet en inhoud van het onderdeel 'vakdidactiek' en is van oordeel dat dit een sterk onderdeel is binnen het programma. Bij 'vakdidactiek' leren de studenten hun visie op de rol van docent Nederlands in de bovenbouw te ontwikkelen in een eigen werktheorie. De studenten maken daarbij gebruik van wetenschappelijk en beroepsgerichte literatuur, waarmee zij kennismaken in de modules van de onderzoekslijn.

De interactie met de beroepspraktijk komt in de opleiding Nederlands vooral tot uitdrukking in de vakdidactische bijeenkomsten. Dat geldt overigens ook voor de opleidingen Frans en Engels. Het onderwijs in taal en cultuur in de tweede fase van het voortgezet onderwijs staat daar centraal. Literatuurdidactiek en recente wetenschappelijke inzichten in de didactiek van de talen zijn de belangrijkste nieuwe aandachtspunten in vergelijking met de bacheloropleiding.

Het gaat daarbij in de eerste plaats om de reflectie op de doelstellingen van het taal- en literatuuronderwijs en in de tweede plaats om het integreren van de nieuw verworven inzichten in de eigen lespraktijk.

Binnen de vakdidactiek bestuderen studenten wetenschappelijke internationale literatuur op het gebied van de didactiek van de talen. De vakdidactische lijn is sinds 2010 ingekort tot 2 jaar. Tijdens die twee jaar is een intensieve uitwisseling tussen de colleges vakdidactiek en de lespraktijk op scholen.

Op het gebied van didactische ontwikkelingen op scholen is in de laatste jaren veel gebeurd. In het bijzonder wordt van bovenbouwleerlingen steeds meer geëist dat zij een hoog, academisch taalniveau bereiken. In feite worden leerlingen in de bovenbouw steeds meer voorbereid op formeel, academisch taalgebruik. Een andere ontwikkeling op scholen is de toename van het gebruik van taakgericht leren of *Task-based Learning* (TBL). TBL betekent dat leerlingen aan taaltaken werken: ze maken een talig product waaruit hun taalniveau gerelateerd kan worden vastgesteld (en beoordeeld).

De opleiding Nederlands werkt samen met de opleidingen Engels en Frans Talen aan een geïntegreerd – beroepsgericht en vakgericht – curriculum. De vakdidacticus/mentor neemt een sleutelpositie in bij het borgen van de samenhang binnen het curriculum als geheel. Deze vakdidacticus/mentor begeleidt tevens de stages en zorgt ervoor dat de student zich ontplooit als de masterprofessional in de school.

Van studenten wordt verwacht dat zij tijdens de opleiding een bijdrage leveren aan onderwijsontwikkelingen binnen hun school. Dat is, naar het oordeel van het auditteam, een sterk punt. De studenten doen verslag van hun activiteiten in dit kader en nemen dat verslag op in hun praktijkdossier. In de studieloopbaanbegeleiding moeten studenten aantonen dat zij participeren in onderwijsontwikkelingen in de school waar zij werkzaam zijn.

Ten slotte

1. Het auditteam heeft het studiemateriaal (letterkunde, taalkunde en vakdidactiek) bestudeerd alsmede de talige producten van studenten in het kader van taalvaardigheid en het team is van oordeel dat dit materiaal past binnen de einddoelstelling van de opleiding en –meer specifiek– binnen de respectieve leerdoelen. De vakliteratuur bestaat uit algemeen in het hbo en wo erkende standaardwerken en uit boeken / artikelen gericht op actuele vraagstukken met betrekking tot bijvoorbeeld het taal- en letterkundeonderwijs (doelstelling, didactiek, toetsen en beoordelen) taalverwerving en 2^e taalverwerving.

2. Het auditteam heeft geconstateerd, dat de student in de vier pijlers de vijf verschillende rollen met de daarbij behorende generieke en vakspecifieke eindkwalificaties kan ontwikkelen. Zo ontwikkelt de student in de pijler '*praktijk/studieloopbaanbegeleiding*' de rol van professional binnen de school (rol 3) verder. In de pijler '*onderzoekslijn*' werkt de student aan de rollen 2, 3, 4 en 5 tegelijk.

3. In de pijler '*vak*' ontwikkelt de student de rol van de docent als expert in zijn schoolvak Nederlands (rol 1). De student verbreedt en verdiept in deze lijn zijn kennis en inzicht in alle aspecten van het schoolvak: letterkunde, taalkunde, taalbeschouwing, taalvaardigheid, argumentatie leer &-vaardigheid, cultuur. Met daarbij de kanttekening, dat de opleiding belangrijke accenten legt bij letterkunde.

4. In de pijler '*vakdidactiek*' ontwikkelt de student de rol van pedagoog en didacticus in de tweede fase (rol 2) en innovatief educatief ontwerper (rol 4).

5. Het auditteam is van oordeel dat de pijlers vak, vakdidactiek, praktijk en ontwerponderzoek een samenhangend programma vormen waarmee de student uiteindelijk een competent eerste graads leraar Nederlands wordt. De rode draad is steeds de praktijk. Zie § '*Praktijkgerichtheid*'.

6. De bachelor lerarenopleidingen participeren in zogeheten vaknetwerken: vakdocenten werkzaam in de praktijk met wie de opleiders overleg voeren over specifieke vak-gerelateerde opvattingen en ontwikkelingen, relevant voor de lerarenopleidingen. Verrassend is het, dat de masteropleidingen daar niet bij betrokken zijn en evenmin een 'eigen' vaknetwerk kennen. Het auditteam beveelt aan ook voor de masteropleidingen zulk een netwerk op te richten, dan wel in de reeds bestaande vaknetwerken te participeren.

Praktijkgerichtheid (generiek)

Uit de documenten en uit de gesprekken tijdens de audit is gebleken dat de opleiding de eigen praktijk van de student steeds neemt als de ingang en uitgang voor het leren. Dat acht het auditteam een zinvolle keuze. In de pijler '*vak*' staan de vakdocenten regelmatig stil bij de mogelijkheid het geleerde te integreren in de eigen onderwijspraktijk. Bij '*vakdidactiek*' behandelen de vakdocenten onderwerpen uit de schoolleerstof die aansluiten bij de vakcolleges. Daarbij speelt de onderwijspraktijk uiteraard een belangrijke rol. Het onderzoek dat de student in het tweede en derde studiejaar uitvoert moet gaan over een thema uit de (eigen) praktijk.

Zoals al hierboven is beschreven voeren de studenten in de pijler 'praktijk' activiteiten uit op de eigen school. Dit betreffen zowel schoolbrede activiteiten als activiteiten in de bovenbouw. In zijn praktijkdossier/portfolio verzamelt de student bewijzen van zijn competentie ontwikkeling zoals lesontwerpen, videofragmenten, observatieverslagen.

Wanneer studenten nog geen uren in de bovenbouw hebben, is een bovenbouw stage die plaatsvindt gedurende één rapportperiode en af te ronden voor het einde van het tweede studiejaar, vereist.

Praktijkgerichtheid (opleiding Nederlands)

Het auditteam is van mening, dat de docenten van de opleiding Nederlands haar studenten gedurende hun studie toch ten minste één à twee maal zouden moeten bezoeken op hun werkplek. En dan bij voorkeur de vakdocenten. Iets waar studenten ook voor pleiten. Zo kunnen de docenten zelf zien en beoordelen hoe de student lesgeeft op zijn eigen school en hem daar waar gewenst advies geven. De studenten die het auditteam sprak, zijn niet zo tevreden over het feit dat docenten hen zelden of nooit in de praktijk bezoeken. Zij hebben behoefte aan deskundige en concrete feedback op hun handelen.

Het auditteam is van oordeel dat de docenten van de opleiding Nederlands een voorbeeld zouden kunnen nemen aan de docenten van de master Lerarenopleiding Economie, die bovendien gestart is met een pilot Digitale Leer- en Werkplek Omgeving, waarin docenten en studenten op afstand met elkaar contact hebben en kunnen afstemmen. Overigens heeft het auditteam begrepen, dat een aantal andere opleidingen binnenkort in deze pilot zal mee draaien.

Internationale dimensie (opleiding Nederlands)

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleiding Nederlands weliswaar niet opleidt voor een internationaal werkveld -afgestudeerden gaan in principe allemaal in Nederland werken-, maar dat zij in het programma wel enige aandacht besteedt aan een aantal internationale componenten. Bij diverse programma onderdelen (taalkunde, taalverwerving, literatuurwetenschap) maken de docenten (soms) gebruik van internationale (vakdidactische) literatuur. Daarnaast is er binnen de verschillende programmaonderdelen aandacht voor internationale wetenschappelijke ontwikkelingen in het moedertaalonderwijs. Het auditteam acht deze aandacht voor internationale expertise overigens inherent aan een masteropleiding en is van oordeel dat de opleiding veel meer gebruik zou moeten maken van buitenlandse literatuur op het vakgebied. Iets wat overigens ook door studenten wordt bepleit.

Didactische uitgangspunten(generiek)

Het auditteam is van oordeel dat de wijze waarop de docenten het onderwijs aanbieden past bij de doelgroep (werkende volwassenen) en aansluit bij de behoefte van deze professionals en bij de dagelijkse onderwijspraktijk waarin zij verkeren. De docenten nodigen studenten uit vanuit meerdere didactische perspectieven tot leren, zodat zij aan het einde van de studie zelf weet hebben van meerdere paradigma's, opvattingen en bijbehorende werkvormen en daar in verschillende contexten in de eigen praktijk flexibel mee kunnen omgaan. Docenten van de opleidingen geven in hun lessen zelf het goede voorbeeld, zodat er sprake is van het zogenoemde 'dubbele bodem' leren. Het didactisch 'motto' van de opleiding is dan ook *het goede voorbeeld geven*.

De opleiding Nederlands met haar kleine omvang heeft daarenboven als één van haar didactische uitgangspunten: uitwisseling: gestructureerde onderlinge uitwisseling van kennis en ervaring met feedback van de docenten.

Studeerbaarheid en aansluiting (generiek)

Het auditteam acht de toelatingseisen tot de opleidingen helder: studenten moeten een tweedegraads lesbevoegdheid hebben en moeten werkzaam zijn in het onderwijs. Enige jaren ervaring heeft de voorkeur.

Voor aanvang van de studie houden de opleidingen een intakegesprek met kandidaten om vast te stellen of zij formeel toelaatbaar zijn, te vragen naar de motivatie van de student om aan deze opleiding te beginnen, om voorlichting te geven over de inhoud en het niveau van de studie en na te gaan of een studielast van 20 uur per week voor de student haalbaar is.

Ook inventariseren de opleidingen tijdens de intake de mogelijkheden tot vrijstellingen. Op deze wijze bevorderen de opleidingen dat alleen studenten die beschikken over de juiste competenties en studiehouding en voor wie de studie ook haalbaar is, met de opleiding starten.

Het auditteam constateert dat er nog een verschil bestaat tussen de opleidingen in hoe zij de intake inrichten en wat zij studenten vooraf melden over de studielast en de moeilijkheidsgraad van de opleiding. Het auditteam beveelt alle opleidingen aan een zo reëel mogelijk beeld te schetsen en ook één lijn te trekken in het advies over het aantal uren dat de student naast zijn studie maximaal zou moeten werken.

In de praktijk blijkt, dat de opleidingen te maken hebben met een zeer diverse instroom: sommige studenten hebben recent hun bacheloropleiding afgerond, voor anderen is dat lang geleden, sommigen functioneren in hun werkomgeving al op masterniveau, voor anderen is dat nog onbekend terrein.

De gemiddelde studielast is 20 uur per week. De lessen zijn geprogrammeerd op één dag, de donderdag. Studenten krijgen 7 à 8 klokuren les. De rest van de studietijd besteden zij aan zelfstudie en aan het uitvoeren van opdrachten in de praktijk. Uit de gesprekken met de studenten tijdens de audit blijkt, dat zij inderdaad 20 uur per week nodig hebben om bij te blijven.

Voor veel studenten is de studie pittig. Veel studenten stagneren vanwege de combinatie van werk, studie en privé. Daarnaast zijn er ook vertragende en/of stagnerende oorzaken aan te wijzen binnen de opleiding, zoals de onderzoekslijn die hoge eisen stelt aan de student.

Studeerbaarheid en aansluiting (opleiding Nederlands)

De opleiding kent een grote uitval in het 2e en 3e jaar. Deels hangt dat samen met het feit, dat studenten naast hun studie een zware en verantwoordelijke baan hebben, deels wordt het ook veroorzaakt door (i) onderschatting van de noodzakelijke investering in de studie en (ii) de grote moeite die studenten hebben met het uitvoeren van onderzoek. Dat laatste hangt samen met het feit dat tot voor kort de onderzoekslijn geheel los stond van de overige onderdelen van het programma. Iets wat overigens op het niveau van het Domein Onderwijs en Opvoeding reeds drastisch is veranderd door het eigenaarschap van de onderzoekslijn bij het kernteam te leggen – in dit geval het kernteam Nederlands. De verwachting is gewettigd dat deze ingreep een belangrijke bijdrage zal leveren aan enerzijds de kwaliteit van het door de studenten uit te voeren onderzoek en anderzijds de studeerbaarheid in belangrijke mate zal bevorderen.

Een andere belangrijke maatregel heeft de masteropleiding Engels getroffen: bij de intake krijgen de potentiële studenten drie opdrachten (een samenvatting, een analyse van een didactiek-tekst en vragen naar aanleiding van een gedicht), voorts ontvangen zij informatie over het vereiste taalbeheersingsniveau en opdrachten die door ouderejaars studenten zijn gemaakt. Op basis van de resultaten uit de drie opdrachten en het bestuderen van het ontvangen materiaal voert de opleiding haar intakegesprek leidend tot en advies de opleiding

wel of niet te volgen. Deze aanpak heeft nog de vorm van een experiment, maar toch zou men nu reeds voorzichtig kunnen concluderen, dat deze wijze van intake ertoe zal leiden dat de keuze van de student de opleiding volgen beter doordacht is, ook op haar consequenties. Het is de bedoeling dat ook de opleiding Nederlands deze aanpak zal volgen.

Doordat de opleiding maar een kleine groep studenten heeft, kennen alle docenten de studenten goed. Docenten weten wanneer studenten problemen hebben met hun studie en geven hen daar waar gewenst ondersteuning. Wanneer studenten vertragen, stimuleren de docenten hen om 'aan de gang te blijven'. Zeker wanneer de studenten in de laatste fase van de studie bezig zijn met hun onderzoeksopdracht, is dat van belang.

Daarnaast adviseert de opleiding (niet bindend) studenten die in het eerste studiejaar onvoldoende resultaten behalen in de twee basismodulen, de studie niet voort te zetten.

Tevredenheid studenten over het programma (opleiding Nederlands)

Studenten beoordelen de inhoud van de opleiding positief, zij het dat zij ervaren dat zij weinig keuzemogelijkheden hebben (NSE 2010). De opleiding Nederlands legt sterke nadruk op letterkunde. Binnen de tweedegraads opleiding heeft de letterkunde immers een bescheiden plaats. Ook de kennisbasis heeft hierin een prescriptieve functie. Het sterke accent op literatuurgeschiedenis betekent dat er weinig keuzemogelijkheden zijn in de opleiding.

Er wordt een veelheid aan verschillende werkvormen gehanteerd, waarbij, overigens tot tevredenheid van de studenten, het accent ligt op hoorcolleges. Uit de STM en de module-evaluaties blijkt dan ook dat de studenten Nederlands meer dan gemiddeld tevreden zijn over de opleiding ten opzichte van de andere eerstegraads opleidingen. Alleen de stagebegeleiding wordt onder de maat bevonden. De opleiding realiseert zich dit tekort. Stagebezoeken vonden tot voor kort niet consequent plaats.

Studenten klagen over de slechte en niet tijdige beschikbaarheid van studiemateriaal bij bepaalde vakken (STM 2010). Gezien de nadruk op letterkundige vakken en de aldaar gebruikte tekstedities, ligt het voor de hand dat deze klacht voortkomt uit de slechte verkrijgbaarheid van tekstedities. De opleiding herkent dit, en gaat dergelijke tekstedities digitaal beschikbaar maken. Toch is de opleiding Nederlands ook van mening dat het zoeken van relevante literatuur en bronnen onderdeel is van de opleiding. De opleiding is zich ervan bewust dat dit voor studenten van de master, die een deeltijdstudie combineren met vaak drukke banen, een tijdrovende bezigheid is. Om die reden zal getracht worden een middenweg te vinden.

Uit rendementcijfers blijkt dat het studierendement laag is. De opleiding is hier niet tevreden mee. Het studierendement loopt af van 80% in het eerste jaar naar 40% in het derde jaar. Het lage rendement in de hogere jaren heeft te maken met het feit dat de onderzoekslijn door veel studenten als zwaar wordt ervaren. Veel studenten ondervinden problemen bij het goed opzetten van onderzoek. Deze situatie is, zoals hierboven reeds vermeld, thans gewijzigd

Personeel

Generiek

Het auditteam heeft vernomen dat de meeste vakdocenten zowel onderwijs in de bachelor als in de masteropleiding verzorgen en hun hoofdaanstelling bij de bachelor hebben. In de masteropleiding zetten zij hun specialisme in. Om de betrokkenheid bij de masteropleiding te bevorderen en de samenhang in het masterteam te bevorderen organiseren de opleidingen éénmaal per jaar een studieconferentie van masterdocenten. Ook is er meer formatie vrijgemaakt voor regelmatig overleg van coördinatoren, leden van kernteams en andere docenten met speciale taken.

Het auditteam acht het een juiste keuze, dat elke masteropleiding een eigen 'kernteam' kent dat verantwoordelijk is voor de actualiteit en de diepgang van het opleidingsprogramma in het eigen vak en de samenhang van het vakprogramma met het generieke deel van het programma en voor de toetsen.

Belangrijk is dat de zes masteropleidingen voor de onderzoekslijn één coördinator hebben aangesteld. Deze onderzoekscoördinator is tevens als onderzoeker verbonden aan het lectoraat 'School en omgeving in de grote stad'. Daarnaast hebben de opleidingen in 2010-2011 versterking gezocht in de teams door meerdere hooggekwalificeerde docenten met grotere aanstellingen aan de masteropleidingen te binden. Hiermee zorgen de opleidingen voor meer continuïteit in het aanbod van de activiteiten rondom de onderzoekslijn en de begeleiding van de studenten hierbij.

Zoals al hierboven is beschreven zullen vakdocenten sterker betrokken worden bij het doen van onderzoek. Om te zorgen voor een inbedding van onderzoek in de rest van het curriculum zetten de opleidingen de onderzoeksdocenten waar mogelijk ook in voor andere modulen. Daarnaast zullen er vanaf 2012 tussentijdse presentaties van studentonderzoek georganiseerd worden, waarbij vakdidactici die niet bij de onderzoekslijn betrokken zijn uitgenodigd worden feedback te geven op het theoretisch en ontwerpdeel van het onderzoek.

De opleidingen besteden voldoende aandacht aan professionalisering van de docenten. Zo hebben de docenten het afgelopen studiejaar (2010-2011) een aantal studiedagen over toetsing gevolgd, om hun toetsdeskundigheid te verhogen. Ook gaat de Examencommissie jaarlijks een scholingsdag 'Toetsing' organiseren om haar eigen deskundigheid en die van de docenten op peil te houden. Voor vakdocenten die te lang geleden zelf onderzoek deden, start in december 2011 een eerste professionaliseringstraject, waarbij docenten zelf het proces van praktijkonderzoek doorlopen. Daarnaast worden er specifieke trainingen verzorgd rond onderwerpen als statistisch toetsen, vakdidactisch ontwerpen en ontwerp onderzoek, actuele vakdidactische ontwikkelingen.

Bij de masteropleiding Nederlands zijn acht docenten werkzaam, allen met een universitaire achtergrond.

Het auditteam is op basis van de cv's en de gesprekken met de docenten en de studenten van oordeel, dat de opleiding Nederlands beschikt over een kwalitatief deskundig en in de betreffende discipline hooggeschoold team met actieve en enthousiaste docenten, die ook dankzij hun verbanden met de praktijk goed op de hoogte zijn de actuele ontwikkelingen in het onderwijs en dan met name het moedertaalonderwijs. Studenten van de opleiding zijn positief over de inhoudelijke kennis van hun docenten. Studenten kunnen hun docenten altijd aanspreken en de SLB-er houdt goed vinger aan de pols hoe het met elke student gaat.

De omvang van de aanstellingen is klein door het relatief kleine aantal studenten in de opleiding. Bovendien zijn er veel specialisten nodig. De coördinator is eveneens coördinator voor de tweedegraads opleiding. Maar door het feit, dat ze bijna allen ook in de tweedegraads lerarenopleiding werken, zien en spreken ze elkaar frequent in formeel en informeel overleg.

De docenten leggen naar het oordeel van het auditteam (en naar het oordeel van de studenten) in hun lessen voldoende verbinding met de huidige beroepspraktijk. Daarnaast neemt de opleiding deel aan LIO dagen in samenwerking met de universitaire opleidingen en levert daaraan ook zelf een bijdrage.

Voorzieningen

Het auditteam heeft een rondleiding gehad langs de algemene en opleidings specifieke voorzieningen en acht deze toereikend voor de lerarenopleidingen. Het domein Onderwijs en Opvoeding is in juli 2011 verhuisd naar een nieuw gebouw op de Amstelcampus. De masterstudenten kunnen daar gebruik maken van allerhande faciliteiten van de HvA zoals een goed geoutilleerde mediatheek met veel digitale bronnen en vaktijdschriften voor elk vak, e-mail, intranet en de elektronische leeromgeving BSCW. De opleidingen gaan er vanuit dat studenten en docenten hun eigen laptop meenemen.

In de eigen mediatheek kunnen de studenten tevens alle methoden die in het vo worden gebruikt, raadplegen. Daarnaast kunnen studenten terecht in de uitstekend uitgeruste mediatheken van de UvA en de VU, waar zij literatuuronderzoek kunnen doen in het kader van de onderzoekslijn.

In de lokalen waar de studenten werken is een computer en een beamer of een elektronisch schoolbord beschikbaar. Met deze laatst genoemde voorzieningen sluit de HvA aan op de middelen die studenten nodig hebben voor het uitoefenen van het beroep van leraar.

Omdat het gebruik van ICT in het onderwijs nog een inhaalslag nodig had, hebben de opleidingen gewerkt aan de opzet van een nieuwe Didactische Leer- en Werk Omgeving (DLWO). De opleiding Algemene Economie is hiermee in 2011-2012 gestart. In de DLWO kunnen de studenten tijd- en plaatsonafhankelijk studeren. Daarnaast participeren de masteropleidingen in een ontwikkelproject van de vijf samenwerkende educatieve faculteiten waar eveneens gebruik wordt gemaakt van een DLWO. Hierbij zijn de opleidingen Algemene Economie, Frans en Wiskunde betrokken.

Weging en Oordeel: voldoende

Het auditteam is van oordeel dat er binnen de opleiding Nederlands een samenhangende leeromgeving aanwezig is. Daarvoor zorgen de vakinhoudelijk bekwame, actieve en enthousiaste docenten en de onderzoeksdocenten, die studenten de voor een eerstegraads leraar vereiste kennis en vaardigheden bijbrengen. Door onder andere eigen ervaring van de vakdidactiek docenten in het vo en door het deelnemen aan en participeren in LIO dagen, zorgen de docenten voor een verbinding met de beroepspraktijk. Studenten zijn positief over hun docenten en hun betrokkenheid bij een ieder van hen.

De opleiding Nederlands biedt een duidelijk opgezet en actueel programma met vier pijlers waarbinnen de student in principe de vijf verschillende rollen en bijbehorende competenties kan ontwikkelen.

De pijler 'onderzoek' behoeft aandacht. Het auditteam acht de verbeteringen die de opleiding met ingang van september 2011 binnen deze pijler heeft getroffen essentieel. Deze zullen de uitvoering van het onderzoek door de student verbeteren. Het is belangrijk dat de vakdocenten Nederlands nu betrokken zijn bij het onderzoek doen en het onderzoek niet langer los staat van de rest van het curriculum. De eerste stappen heeft de opleiding gezet. De sterkere samenwerking met de eigen lectoraten van de HvA en de lectoraten van de educatieve faculteiten van de vier andere hogescholen Utrecht, Windesheim, Arnhem-Nijmegen en INHolland voor het formuleren van onderzoeksthema's voor studenten, is in dit verband eveneens van belang.

De opleiding besteedt in het programma nog niet voldoende aandacht aan internationale componenten en internationale wetenschappelijke ontwikkelingen met betrekking tot taal- en letterkunde en moedertaalonderwijs. Studenten zijn hierover niet zo tevreden.

De beschikbare voorzieningen in het nieuwe gebouw zijn toereikend voor het kunnen volgen van de opleiding Nederlands.

Vanwege het duidelijk opgezette, actuele en studeerbare programma en het vakbekwame, actieve, enthousiaste en nauw bij de studenten betrokken docententeam, zou een oordeel 'goed' op zijn plaats zijn. Omdat de recent genomen maatregelen in de onderzoekslijn, die 20 EC van het programma beslaat, en de inzet van vakdocenten in de begeleiding bij het doen van onderzoek hun effect nog moeten bewijzen, komt het auditteam op dit moment evenwel tot een oordeel 'voldoende' voor deze standaard.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

Stelsel van toetsen en beoordelen

Het auditteam heeft tijdens de audit vernomen, dat de master lerarenopleidingen tot op heden het toetsbeleidsplan van de tweedegraads lerarenopleidingen van de HvA als leidraad gebruiken. Het auditteam acht het een belangrijke stap, dat er per september 2012 een eigen toetsplan met een aanscherping voor de master lerarenopleidingen gereed zal zijn.

Zoals onder standaard 2 is beschreven hebben de opleidingen hun curriculum opgebouwd uit een aantal pijlers aan de hand van de vijf rollen uit het beroepsprofiel. Uit het bestudeerde studiemateriaal blijkt, dat de opleidingen verschillende bij de rollen en pijlers passende toetsvormen hanteren om te toetsen en te beoordelen of de studenten de bij de rollen behorende leerdoelen en eindkwalificaties hebben bereikt. De opleidingen toetsen de rollen weliswaar apart, maar er is een duidelijke samenhang met andere rollen. Zo toetst de opleiding onderzoeksmatig denken niet uitsluitend in het kader van rol 5 (onderzoeker), maar komt de context van rol 1 (expert) en 2 (vakdidacticus) ook in het onderzoek terug.

Het auditteam heeft een variëteit aan toetsvormen gezien, die tevens een mooie handreiking voor de student vormen voor het zelf construeren van een variëteit aan toetsen voor (bovenbouw) leerlingen. Het dubbele bodemprincipe van leren is hierbij aantoonbaar aanwezig.

Rol 1 (generiek)

Generiek

De vaktoetsen zijn gericht op het op masterniveau kunnen hanteren van begrippen, principes, onderzoekswijzen en toepassingen van de wetenschappelijke discipline waaraan het schoolvak gelieerd is. In de landelijke kennisbases is dit eveneens het uitgangspunt.

Het auditteam acht het sterk van de opleidingen dat zij voor de beoordeling van het masterniveau van rol 1 algemene beoordelingscriteria/ rubrics hebben opgesteld.

Rol 1 (opleiding Nederlands)

Het programma van de talen, dus ook van de opleiding Nederlands kent weinig kennistoetsen: de meeste modules worden door middel van een essay beoordeeld. Bij de beoordeling hiervan spelen academisch denken en schrijven een belangrijke rol. Studenten zijn aan het eind van de opleiding dus goed voorbereid op dit soort beoordelingen bij hun leerlingen in de bovenbouw. Ze krijgen ook de nodige ondersteuning in alle modules om het vereiste niveau te bereiken.

Er is een duidelijke lijn in de opbouw van de toetsing binnen de leerlijnen. Dit is duidelijk te zien bijvoorbeeld bij de literatuurlijn:

- de toets van letterkunde 1 is een gesloten boek tentamen, grotendeels van reproductieve aard (Bloom niveau 1 en 2);
- bij letterkunde 2 schrijven de studenten een kort essay en de toets is een open boek tentamen (Bloom niveau 2 t/m 4);
- letterkunde 3 kent een mondeling tentamen over primaire en secundaire literatuur (Bloom niveau 2 t/m 5);
- letterkunde 4 wordt afgesloten met een langer essay, geschreven vanuit een bepaalde tekstbenadering en met behulp van secundaire literatuur (Bloom, niveau 4 t/m 6).

Op dit gebied bestaat een sterke relatie tussen de drie opdrachten (letterkunde 2,3 en 4) en de taxonomie van Bloom: van onthouden en begrijpen tot toepassen, analyseren en evalueren.

Rol 2 en 3 (generiek)

De toetsing van de eindkwalificaties behorend bij de rollen vakdidacticus en professional gebeurt aan de hand van producten in het praktijkdossier. De landelijke kennisbases vormt evenals bij rol 1 een belangrijk ijkpunt voor de toetsing van rol 2. Voor het behalen van het masterniveau van rol 2 moet de student naast de producten in zijn dossier, zijn handelen ook kunnen verantwoorden en theoretisch onderbouwen. Ook voor het beoordelen van het masterniveau van rol 2 hanteren de opleidingen algemene indicatoren, zoals een onderzoekende en (zelf) kritische houding ten aanzien van de beroepsrol in de praktijk, relevante theorie kunnen vertalen naar de praktijk, eigen kennis en vaardigheden op basis van zelfreflectie en feedback in verband kunnen brengen met de competenties van de expert en vakdidacticus. Het auditteam heeft deze indicatoren bekeken en acht deze passend bij rol 2.

In het kader van rol 3 moet de student door middel van producten in zijn dossier laten zien dat hij in staat is als educatieve professional op masterniveau een bijdrage te leveren aan de schoolontwikkeling.

De studieloopbaanbegeleider beoordeelt aan de hand van het eindpraktijkdossier of de student de competenties behorend bij de rollen 2 en 3 bereikt heeft. De beoordeling van de uitgewerkte opdrachten door de vakdocent en de eigen reflecties van de student spelen hierbij een belangrijke rol.

Rol 2 en 3 (opleiding Nederlands)

Door de opdrachten die de student voor vakdidactiek moet uitwerken wordt hij in staat gesteld zich te ontwikkelen tot docent Nederlands met een degelijk begrip van taalverwervingstheorie en vakdidactiek op masterniveau. Het beheersingsniveau van de student wordt gedurende de twee jaar vakdidactiek opgebouwd. Zo maakt de student in het begin kennis met verschillende theorieën en opvattingen over talenonderwijs uit de literatuur en wordt hij gevraagd daarin een positie te bepalen voor zichzelf. Later in het tweede jaar wordt van de student verwacht dat hij een lessenserie aan de hand van bestaande theorieën en eigen opvattingen kan ontwerpen, o.a. met betrekking tot het literatuuronderwijs. Het ontwerpen van lessen(series) en het uitvoeren daarvan is een steeds terugkerend onderdeel waarop de student wordt beoordeeld. Naast de verschillende producten in het praktijkdossier zijn de werktheorieën waarin de student zijn visie op taallessen en de eigen didactiek voor de bovenbouw formuleert belangrijke producten waarop de student wordt beoordeeld.

Verder wordt van de studenten een actieve houding verwacht tijdens de bijeenkomsten vakdidactiek die het karakter van werkcolleges hebben. Een belangrijk onderdeel is de inbreng van de eigen ervaringen uit de lespraktijk. Deze worden uitvoerig besproken, waarbij de studenten elkaar feedback geven.

Rol 4 en 5

Het auditteam heeft geconstateerd, dat alle master lerarenopleidingen binnen het Domein Onderwijs en Opvoeding de rollen van educatief ontwerper en onderzoeker met name in de onderzoekslijn toetsen. Het eindonderzoeksrapport is het afsluitende bewijsstuk voor de beheersing van deze twee rollen.

Zoals al onder standaard 2 is beschreven heeft de opleiding de onderzoekslijn met ingang van september 2011 versterkt. De student sluit nu elk van de vijf modules af met een opdracht en moet voor deze opdracht een voldoende halen om door te mogen gaan met de volgende module.

Tevredenheid studenten over toetsing

Uit de studentevaluaties en uit de gesprekken tijdens de audit is gebleken dat studenten over het algemeen positief zijn over de toetsing. In de studenttevredenheidsonderzoeken scoren zij op geen van de vragen over de kwaliteit van de toetsing lager dan een drie op een vijfpunts-schaal. Zij vinden, dat de toetsen goed aansluiten op het onderwijs. De beoordelingscriteria zijn helder en worden op een juiste wijze toegepast.

Het afstuderen

In de opleidingen is geen sprake van één integraal eindbeoordelingsmoment. Zoals hierboven is beschreven toetsen en beoordelen de opleidingen de studenten in de verschillende rollen op de daarbij behorende specifieke eindkwalificaties. In elk van deze rollen moet de student aantonen competent te zijn op masterniveau.

Inzichtelijkheid, validiteit en betrouwbaarheid (generiek)

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleidingen het laatste jaar veel aandacht hebben besteed aan de validiteit en betrouwbaarheid van het toetsen en beoordelen. De Examencommissie die tevens Toetscommissie is, had en heeft hierin een belangrijke rol.

Zo hebben de opleidingen voor de beoordeling van het masterniveau van rol 1 en 2 gezamenlijk algemene beoordelingscriteria/rubrics opgesteld en zijn er afspraken gemaakt over het 'vier-ogen-principe' bij de vaktoetsen: de expertdocent die de toets voor zijn module heeft opgesteld, checkt voor afname via collegiale consultatie of de toets een heldere vraagstelling, het juiste niveau en de juiste omvang heeft.

Voor het beoordelen van het eindpraktijkdossier gebruikt de studieloopbaanbegeleider een beoordelingsformat en criteria die in de handleiding 'vakdidactiek, studieloopbaanbegeleiding en praktijkdeel' zijn vastgelegd.

In een studiebijeenkomst in 2010-2011 hebben docenten onder leiding van experts een analyse gemaakt van het masterniveau van de eigen toetsen. Daaruit kwam naar voren dat de meeste toetsen voldeden aan de mastercriteria. Daar waar nodig pasten de docenten toetsen aan.

Ook hebben de opleidingen verbeteringen aangebracht in de toetsing en de beoordeling van de (eind)opdrachten. Zo zijn in 2010-2011 de beoordelingsformulieren aangepast en zijn beoordelingscriteria na overleg met docenten van het ILO aangescherpt. Door het hanteren van rubrics is een transparante beoordeling mogelijk met een duidelijk onderscheid tussen voldoende en onvoldoende. Dit beoordelingsformulier legt de HvA nu nog voor aan externe experts.

Bij een aantal cruciale opdrachten, zoals het onderzoeksplan en het eindwerkstuk, is sinds 2011 een tweede beoordelaar aanwezig. Met ingang van 2012-2013 zal de begeleider van de student bij de onderzoeksopdracht niet langer tevens de beoordelaar zijn.

Ook zijn de bij de onderzoekslijn betrokken docenten in 2011 gestart met het bespreken van onderzoeksproducten (onderzoeksplannen en analytische onderzoeksrapporten) om een gezamenlijke taal te ontwikkelen en tot betere afstemming te komen. In februari 2012 staat een expertmeeting gepland om met de educatieve faculteiten van de vier andere betrokken hogescholen (Utrecht, Windesheim, Arnhem-Nijmegen en INHolland), ook wel aangeduid als 'vier ff-en' te kijken naar de beoordelingsformulieren van elke opleiding en afspraken te maken om elkaars eindwerkstukken te beoordelen.

Het auditteam is van oordeel dat de opleidingen met bovenstaande verbetermaatregelen essentiële stappen heeft gezet om de kwaliteit van het toetsen en beoordelen van rol 4 en 5 te borgen en daarmee ook het realiseren van het gewenste eindniveau van de studenten in deze rollen te borgen. (Zie daarover verder onder het kopje 'eigen oordeel van het auditteam'.)

Inzichtelijkheid, validiteit en betrouwbaarheid (opleiding Nederlands)

Het auditteam heeft geconstateerd dat de vakdocenten Nederlands aandacht besteden aan de validiteit en betrouwbaarheid. Met het vier-ogen principe zijn een aantal docenten in het vorige studiejaar al gestart. Met ingang van 2011-2012 passen alle docenten dit principe toe. Daarnaast hebben de docenten gezamenlijk een toetsmatrijs opgesteld die zij gebruiken bij het opstellen van hun toetsen. Met ingang van 2011-2012 heeft de opleiding ook tijd ingeroosterd voor plenaire bespreking van gemaakte toetsen.

Het auditteam heeft tijdens de audit zelf ook de tentamens van de vakken en steekproefsgewijs een aantal beoordelingen (praktijkdossiers, essays) onderzocht en is op basis hiervan van oordeel dat de toetsing en beoordeling in orde zijn. Dat wil dus zeggen, dat zij in lijn zijn met de eindkwalificaties (in casu de daarvan afgeleide leerdoelen), inhoudelijk en qua niveau.

De steekproef laat zien, dat docenten op een gevarieerde wijze de kennis van de stof en de wijze waarop de studenten deze stof kunnen toepassen, toetsen. Naast een beperkt aantal klassieke toetsen moeten studenten al in het eerste jaar essays schrijven die vervolgens aan de hand van duidelijke criteria worden beoordeeld. De tentamens zijn voorzien van een duidelijke waarderingschaal. Met de eigen uitwerking van de docent vormt deze de basis van de beoordeling.

Examencommissie

De master lerarenopleidingen kennen één Examencommissie. Met ingang van 1 november 2011 zullen de voorzitter en de ambtelijk secretaris van de bachelor lerarenopleidingen ook voorzitter en secretaris van de master lerarenopleidingen worden, zodat de commissie kan voldoen aan wettelijke eisen en binnen het domein van de lerarenopleidingen kan samenwerken en afstemmen. Naast de voorzitter en secretaris hebben er één docent namens de talen, één docent namens de opleidingen Wiskunde, Economie, Geschiedenis en de coördinator onderzoek zitting in de Examencommissie.

De Examencommissie fungeert eveneens als (centrale) toetscommissie en werkt daarbij nauw samen met de kernopleidingsteams. Zoals al onder standaard 2 is vermeld organiseert de Examencommissie jaarlijks een scholingsdag 'Toetsing' om haar eigen deskundigheid en die van de docenten op peil te houden.

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de Examencommissie haar rol stevig heeft opgepakt. Er is een duidelijke onderzoeks kalender om te controleren of de toetsing en beoordeling van alle rollen op een juiste wijze geschiedt en de toetsen kwaliteit hebben en op masterniveau zijn.

Zo heeft de Examencommissie aan de hand van de beoordelingscriteria recent steekproeven genomen in praktijkdossiers om de toetsing van rol 2 en 3 te analyseren en gaat zij in januari 2012 van elk vakgebied een aantal toetsen voor rol 1 doornemen. Zo zullen alle rollen aan bod komen.

De wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren

De meeste studenten bleven na hun afstuderen als eerstegraads docent werken op de school waaraan ze al verbonden waren. Daarnaast hielden zij zich met andere taken bezig: coördinatie of leidinggeven of onderzoek. Tot op heden stroomden geen van de studenten na afstuderen door naar een universiteit.

Uit de (mondelijke) contacten die de opleidingen hebben met scholen, blijkt dat de schoolbesturen van de scholen waar de studenten werkzaam zijn, tevreden zijn over de kwaliteit van de opleiding en het gerealiseerde niveau van de studenten. Dit beaamden de werkveldvertegenwoordigers die het auditteam sprak.

Oordeel van het auditteam over het gerealiseerd niveau

Het gerealiseerde niveau blijkt onder andere uit de producten die de studenten gedurende hun opleiding hebben gemaakt, de verbinding die ze hebben gelegd tussen theorie en praktijk, uit de reflecties die ze hebben geschreven over de verzorgde lessen in de eigen praktijk en hun eigen ontwikkeling gedurende de opleiding en uit de eindwerkstukken. Daarom heeft het auditteam tijdens de audit steekproefsgewijs praktijkdossiers en essays van studenten van de verschillende opleidingen bestudeerd en voorafgaand aan de audit eindwerkstukken opgevraagd.

Voor de beoordeling van het gerealiseerde niveau van de eindwerkstukken heeft het auditteam een steekproef genomen uit de lijst van afgestudeerden van de afgelopen twee studie jaren. Van elke opleiding heeft de vakdeskundige zes werkstukken geselecteerd. De twee generieke deskundigen uit het kernteam selecteerden ieder vier werkstukken verspreid over de zes verschillende vakken. Met dit totale aantal van 44 las het gehele auditteam nagenoeg alle eindwerkstukken van de afgelopen twee studie jaren. Omdat er bij het auditteam twijfel bestond over het niveau van één of meerdere eindwerkstukken bij elke opleiding, heeft het auditteam conform de richtlijnen van de NVAO na de audit een tweede beoordelingsronde ingelast, waarin tweede lezers nog eens twintig afstudeerwerkstukken van de zes opleidingen met een door de opleiding gegeven oordeel 6 en 7 hebben gelezen; daarbij eindwerkstukken lezend van een ander dan het eigen vak. In de tweede lezing viel het de auditoren op, dat veel van de zwakke punten in de eindwerkstukken generiek waren en niet terug te voeren waren op één specifieke opleiding.

Tijdens de audit is over het niveau van de eindwerkstukken uitgebreid gesproken met het management, de onderzoeksdocenten, de vakdocenten en de Examencommissie. Zoals al onder standaard 2 en hierboven is vermeld, hebben de opleidingen inmiddels verbetermaatregelen getroffen en geïmplementeerd: versteviging van de onderzoekslijn, vakdidactici samen met de onderzoeksdocenten inzetten voor begeleiding en beoordeling van het onderzoek en studenten motiveren voor onderzoek doen door thema's te formuleren waar studenten hun onderzoek aan kunnen ophangen. Het auditteam heeft er vertrouwen in dat deze maatregelen er voor zullen zorgen dat het niveau van de analyse en het ontwerponderzoek omhoog gaan.

Opleiding Nederlands

Het auditteam is van oordeel dat de essays en praktijkdossiers van de studenten Nederlands laten zien dat zij qua bereik en diepgang het masterniveau hebben bereikt. Voor de beoordeling van het gerealiseerde niveau van de eindwerkstukken Nederlands heeft het auditteam uiteindelijk alle 17 afstudeerwerkstukken van de afgelopen twee studiejaar bestudeerd en daarbij het volgende geconstateerd.

- De door de opleiding beoogde relatie tussen de concrete afstudeerwerkstukken en de daaraan voorafgaande fasen (analyse en ontwerp) is onduidelijk of zelfs afwezig. Bij de beoordeling van de afstudeerwerkstukken heeft de opleiding dit element echter niet meegewogen. Naar het oordeel van het auditteam is dat inconsistent. En dat heeft er toe geleid, dat de opleiding de afstudeerwerkstukken toch als afzonderlijke producten heeft beoordeeld. Overigens zal er in de aangepaste en versterkte onderzoekslijn zoals de opleiding die met ingang van september 2011 invoert, geen ruimte meer zijn voor deze inconsistentie, omdat de 'nieuwe' onderzoekslijn vanaf het 1^e jaar expliciet themagestueerd wordt ingericht.
- Zeven van de door de opleiding als 'voldoende' beoordeelde afstudeerwerkstukken, beoordeelt het auditteam als onvoldoende en wel om de volgende redenen die de kernelementen van de inhoud en vorm een master afstudeerwerkstuk raken:
  - De probleemstelling is te weinig complex voor een onderzoek op masterniveau.
  - De doelstelling van het onderzoek is onvoldoende geformuleerd in verifieerbare uitkomsten.
  - De onderzoeksvraag is onvoldoende helder afgebakend.
  - De onderzoeksaanpak is methodologisch zwak, wat tot uiting komt in bijvoorbeeld:
    - uitgangspunten en vooronderstellingen zijn niet geëxpliciteerd
    - de keuze van de onderzoeksinstrumenten is onvoldoende gemotiveerd
    - een helder analysekader ontbreekt
    - dataverwerking is niet correct uitgevoerd
    - resultaten van dataverwerking zijn niet correct weergegeven
    - student maakt geen *kritisch* gebruik van informatiebronnen
  - De onderzoeksrapportages vertonen ook gebreken
    - format is onvoldoende zakelijk, helder en inzichtelijk
    - informatie is niet in alle gevallen volledig, zakelijk, correct en verifieerbaar
    - reflectie op onderzoeksopzet, -planning en -opbrengst ontbreekt.

Weging en Oordeel: onvoldoende

Het auditteam is van oordeel dat de opleiding Nederlands op een adequate manier via verschillende toetsvormen toetsen en beoordelen of de studenten het masterniveau in de verschillende rollen hebben bereikt. De gehanteerde toetsen vormen tevens een mooie handreiking voor de student voor het zelf construeren van een variëteit aan toetsen voor (bovenbouw) leerlingen. Het dubbele bodemprincipe van leren is hierbij aantoonbaar aanwezig.

De opleiding zorgt ervoor dat het toetsen & beoordelen valide en betrouwbaar verloopt, door beoordelingsformulieren met vastgestelde criteria te hanteren, door het zogenoemde '4 ogen-principe' en het bij diverse opdrachten inzetten van meerdere beoordelaars. De Examencommissie, die tevens toetscommissie is, speelt hierin aantoonbaar een belangrijke en sturende rol.

Het auditteam is van oordeel dat de studenten in de rollen 1 (expert), 2 (vakdidacticus), 3 (professional) en 4 (innovatief educatief ontwerper) het masterniveau hebben bereikt. Dat blijkt o.a. uit de essays en de praktijkdossiers, uit de tevredenheid van het werkveld over het niveau van de afgestudeerden en uit het feit, dat alle afgestudeerden na hun studie functioneren als eerstegraads docent in het voortgezet onderwijs.

Dat master niveau geldt niet voor de rol 'educatief onderzoeker' (rol 5). Daarvoor zijn te veel van de door het auditteam bestudeerde afstudeerwerkstukken qua probleemstelling te weinig complex en in hun onderzoeksaanpak methodologisch te zwak.

Het auditteam heeft er evenwel vertrouwen in dat de verbetermaatregelen die de opleiding al heeft getroffen in de pijler 'onderzoek' er op korte termijn toe zullen leiden dat alle studenten ook in rol 5 een masterniveau zullen bereiken. Te meer daar -het zij nogmaals gezegd- de opleiding een goed, duidelijk gestructureerd en actueel programma op master niveau aanbiedt door een hooggeschoold en ervaren docententeam.

Onderzoek is één van de onderscheiden kenmerken van een masteropleiding. Omdat naar het oordeel van het auditteam de opleiding Nederlands in dit opzicht onvoldoende presteert, is het oordeel van het auditteam 'onvoldoende', ook al scoren de andere elementen van de opleiding voldoende tot goed.

5. ALGEMENE CONCLUSIE

De opleiding Nederlands biedt een goed en helder gestructureerd programma aan dat direct aansluit op de set landelijk vastgestelde generieke en vakspecifieke eindkwalificaties van de hbo-master lerarenopleiding Nederlands en de landelijke vastgestelde kennisbasis Nederlands. Daarmee voldoet de opleiding aan de eisen die het werkveld stelt aan afgestudeerde eerstegraads leraar Nederlands

Met het werkveld en vakgenoten voert de opleiding overleg over de eindkwalificaties en de opzet en inhoud van het programma. De contacten met het werkveld / de scholen in het vo mag de opleiding nog wel intensiveren.

De opleiding Nederlands kent een samenhangende leeromgeving mede dankzij de (vak)inhoudelijk bekwame, actieve en enthousiaste docenten. Het programma kent vier structurelementen (de zogeheten 'pijlers') waarbinnen de student de vijf verschillende rollen van de eerstegraads leraar en de bijbehorende competenties kan ontwikkelen.

Het auditteam acht de verbeteringen die de opleiding met ingang van september 2011 binnen de pijler 'onderzoek' heeft getroffen, noodzakelijk en essentieel voor de kwaliteitsverbetering van de component 'onderzoek'.

De opleiding besteedt in het programma onvoldoende aandacht aan internationale wetenschappelijke ontwikkelingen en aan internationale expertise m.b.t. bijvoorbeeld moedertaalonderwijs, taalontwikkeling, taalkunde en letterkunde.

De opleiding toetst en beoordeelt via verschillende toetsvormen op adequate, valide en betrouwbare wijze of de studenten het masterniveau in de verschillende rollen hebben bereikt. Het auditteam is van oordeel dat de studenten in de rollen 1 (expert), 2 (vakdidacticus) en 3 (professional) en 4 (innovatief educatief ontwerper) het masterniveau hebben bereikt. Dat geldt niet voor rol 5 (educatief onderzoeker). Te veel afstudeerwerkstukken zijn qua probleemstelling te weinig complex en qua onderzoeksaanpak te zwak. Dit is een belangrijk manco en het betreft een wezenlijk kenmerk van een masteropleiding, reden voor het auditteam tot een eindoordeel 'onvoldoende'. Het auditteam heeft er evenwel vertrouwen in dat de verbetermaatregelen m.b.t. de positionering, inrichting en uitvoering van de onderzoekslijn er op korte termijn toe zullen leiden dat alle studenten ook in de rol 5 het masterniveau zullen halen. Naar het oordeel van het auditteam komt de opleiding dan ook in aanmerking voor een 'herstelperiode'.

6. AANBEVELINGEN

Generiek

- Het auditteam heeft geconstateerd dat de beheersing van rol 3 'de leerkracht als professional' ten opzichte van rol 1 en 2 het minst in de opleiding terug te vinden is. Het auditteam beveelt de opleiding aan hier meer en explicieter aandacht aan te besteden. Ook de theoretische onderbouwing van het gedrag dat bij deze rol hoort kan nog meer aandacht krijgen. De in 2012-2013 te ontwikkelen programmalijn 'de professional in de school', kan hiervoor waardevolle informatie genereren.
- De opleiding meldt dat de rendementen voor haar een aandachtspunt zijn. Oorzaken van lage rendementen zijn onder andere de uitval vanwege de moeilijkheidsgraad in het eerste studiejaar en de zwaarte van de studie in combinatie met werk en privé. Het auditteam heeft geconstateerd dat de wijze waarop de opleidingen studenten tijdens de intake informeren over de benodigde tijd voor de opleiding en de moeilijkheidsgraad per opleiding nogal verschilt. Het auditteam beveelt de opleidingen aan studenten een reëel beeld te schetsen van de studie en elke potentiële student dezelfde informatie te geven.
- De opleiding heeft veel verbetermaatregelen geformuleerd die zij in 2011-2012 wil uitvoeren. Het auditteam beveelt de opleiding aan al deze verbetermaatregelen opnieuw te bezien, focus aan te brengen in wat de hoogste prioriteit heeft en op basis daarvan voor 2012 een herziene lijst op te stellen.
- Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleiding haar interactie met de lectoraat is kwijtgeraakt. In de voornemens van de opleiding heeft het auditteam kunnen lezen dat zij plannen heeft om weer nauwer met het lectoraat samen te gaan werken bij het doen van onderzoek i.s.m. de studenten. Het auditteam ondersteunt dit voornemen en beveelt de opleiding aan de contacten zo snel mogelijk weer op te pakken.
- De opleiding is aantoonbaar bezig met de verbetering van de onderzoekslijn. De ontwikkelingen zijn nog niet afgerond en verbetermaatregelen zijn nog niet volledig geïmplementeerd. De opleiding moet dit proces nu met grote urgentie verder afmaken. Belangrijk daarbij is dat de opleiding heldere afspraken maakt over het eigenaarschap van de onderzoekslijn. Dit heeft de opleidingen thans al vertaald in de afspraak dat met ingang van 2012-2013 de vakdidacticus samen met een onderzoeksdocent de studenten gedurende het hele onderzoeksproces in het tweede en derde studiejaar gaat begeleiden. De opleiding heeft nu standaard gekozen voor een ontwerponderzoek in het derde studiejaar als antwoord en vervolg op het (wetenschappelijk) literatuuronderzoek in het tweede studiejaar. Het auditteam beveelt de opleidingen aan te bezien of ontwerponderzoek altijd de beste of meest passende activiteit is na de literatuurstudie.
- Het auditteam beveelt de opleiding aan de studenten de betekenis en de zin in te laten zien van het doen van onderzoek voor hun eigen onderwijspraktijk en hun eigen schoolomgeving.
- De opleiding zou naar analogie van de bachelor lerarenopleidingen een vaknetwerk moeten inrichten, dan wel aansluiting moeten zoeken bij het vaknetwerk van de bachelor lerarenopleidingen. Op deze wijze kan de opleiding structuur geven aan de discussie met het werkveld, in casu de vakdocenten in het vo, over de huidige stand van zaken en de actuele ontwikkelingen met betrekking tot het onderwijs in het betreffende vakgebied en over de implicaties die dat zou kunnen hebben voor de opleiding.

BIJLAGE I Scoretabel

Scoretabel paneloordelen hbo-masteropleiding Leraar Nederlands deeltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties	G
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	V
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	O
Algemene conclusie	O

BIJLAGE II Opleidings specifieke eindkwalificaties

Generieke competenties

De leraar als expert op het gebied van zijn schoolvak

Leraren inspireren leerlingen tot kennisverwerving door de manier waarop zij onderwijs geven: ze zijn rolmodel voor leerlingen. Ze maken leerlingen nieuwsgierig naar de inhoud van het schoolvak, naar vakspecifieke probleemstellingen, en wekken ook belangstelling voor vormen van wetenschappelijk denken, al dan niet via onderzoek, bijvoorbeeld onderzoek naar authentieke bronnen bij geschiedenis. Leraren tonen zich niet alwetend, laten twijfel toe, en laten leerlingen zien dat oplossingen voor vakproblemen lang niet altijd vast liggen, maar dat oplossingen gecreëerd worden, en slechts gelden totdat er een betere is.

Leraren putten voor hun vakonderwijs uit de actualiteit van alledag en uit de (gepopulariseerde) wetenschap. De leraar moet daarom ook in staat zijn de relatie te leggen tussen het schoolvak en de wetenschappelijke grondslagen van het desbetreffende vak. Hij verdiept zich daarom in de belangrijkste wetenschappelijke ontwikkelingen binnen zijn vak; anders gezegd, hij zal op hoofdlijnen zijn vak moeten „bijhouden“.

De bijbehorende eindkwalificaties luiden als volgt. De eerstegraads leraar:

- heeft zijn kennis en inzicht in het schoolvak zodanig verbreed en verdiept dat hij kennis heeft van de wetenschappelijke achtergronden van de leerinhoud van zijn schoolvak, en bekend is met de methoden van kennisontwikkeling, kennisdeling en kennistoepassing binnen de desbetreffende wetenschappelijke discipline(s);
- kan een eigen visie formuleren op het schoolvak en deze relateren aan de didactiek van het betreffende schoolvak. Dit doet hij op basis van kennis en inzicht met betrekking tot de betekenis van het vak voor de persoonlijke ontwikkeling van de leerling en voor de samenleving en met betrekking tot de plaats en betekenis van het vak binnen het voortgezet en hoger onderwijs (ook in relatie tot andere vakgebieden);
- is in staat leerlingen een beeld te geven van de wijze waarop het schoolvak op HBO en universiteit wordt onderwezen en hen te adviseren in hun studie- en beroepskeuze;
- hij beschikt over voldoende wetenschappelijke ondergrond en methodologische vaardigheden om kritisch en zelfstandig bij te blijven op zijn vakgebied, nieuwe kennis te integreren en te delen en deze kennis door te vertellen in zijn onderwijs;
- is in staat tot het zelfstandig uitvoeren van een kleinschalig (literatuur) onderzoek op het (school)vakgebied waarin hij blijkt geeft van het vermogen om met een complexe materie te kunnen omgaan en kennis te kunnen integreren; hij kan de resultaten van zijn onderzoek presenteren en in dialoog verdedigen op het niveau van vakspecialisten.

Deze eindkwalificaties zijn een uitwerking van de richtlijn uit de wet BIO die wij hebben samengevat onder het begrip „schoolvakbekwaamheid“ .

De leraar als didacticus en pedagoog in het voorbereidend hoger onderwijs

In de periode van het voorbereidend hoger onderwijs krijgen leerlingen bij alle schoolvakken relatief omvangrijke, abstracte en complexe taken voorgelegd, die zij in toenemende mate zelfstandig en onderzoeksmatig leren uitvoeren. Leraren kunnen dergelijke taken ontwerpen en ze kunnen de uitvoering ervan begeleiden en evalueren. Tevens begeleiden en evalueren ze daarbij de verschillende leerprocessen van de leerling en hebben zij oog voor transfer van het geleerde naar nieuwe situaties.

De bijbehorende eindkwalificaties luiden als volgt. De eerstegraads leraar:

- heeft zijn kennis, inzicht en vaardigheden met betrekking tot de onderwijskunde en (vak)didactiek en pedagogiek zodanig verbreed en verdiept, dat hij zelfstandig zijn schoolvak kennis kan omzetten in relatief omvangrijke, abstracte en gecompliceerde leertaken voor het voorbereidend hoger onderwijs, dat hij werk- en toetsvormen kan toepassen die adequaat zijn in de didactiek van het voorbereidend hoger onderwijs;
- is in staat om in zijn onderwijs en begeleiding een doorlopende leerlijn vorm te geven en zijn onderwijs af te stemmen op de leer- en leefwereld, specifieke ontwikkelingsfasen en leerpsychologische kenmerken van adolescentie leerlingen/studenten;
- kan het werken en leren van leerlingen onderzoeksmatig evalueren op aanpak en opbrengst om op grond daarvan remediërende leeractiviteiten te ontwerpen;
- kan zijn pedagogische en didactische opvattingen verantwoorden en deze expliciet verbinden met onderliggende concepten en theorieën;
- heeft kennis van en inzicht in de ontwikkelingen op het gebied van methoden, leerplannen, eindexamenprogramma's c.q. eindtermen met betrekking tot de bovenbouw van het voortgezet onderwijs en kan deze verwerken bij het opzetten van een curriculum.

Deze eindkwalificaties zijn een concretisering van de SBL competenties van de leraar. De student is reeds competent als tweedegraads leraar en moet zijn competenties leren toepassen in de context van het voorbereidend hoger onderwijs (VHO).

De leraar als professional in de schoolorganisatie

Leraren delen met collega's op school - in de vaksectie en daarbuiten - hun ervaringen, hun bevindingen, hun expertise. Met collega's vormen zij een op ontwikkeling gericht multidisciplinair team, waarin kritisch, met distantie zowel als betrokkenheid, goed onderwijs wordt bedacht, uitgevoerd en geëvalueerd. Soms gebeurt dit systematisch, soms op goed geluk, maar steeds in overleg. Zo wordt de beleidsruimte die iedere school heeft om een eigen profiel te ontwikkelen, optimaal gebruikt (zonder al te zeer afhankelijk te zijn van adviseurs en ontwikkelaars van buiten).

Leraren onderhouden een professioneel netwerk met de omgeving. Zij kunnen ouders bijvoorbeeld informeren over de consequenties van gemaakte profielkeuzes. Ze weten wat een vervolgstudie van leerlingen vraagt en kunnen ouders en leerlingen voorlichten over de beroepskeuzemogelijkheden.

Zij hebben weloverwogen ideeën over de praktijkrelevantie van hun eigen vak en over het belang van bepaalde vakken en vakonderdelen voor verschillende vervolgstudies en beroepen. Ook kunnen zij keuzes van de sectie en de school ten aanzien van inhoud en werkwijze van het curriculum naar de buitenwereld verantwoorden.

De bijbehorende eindkwalificaties luiden als volgt. De eerstegraads leraar:

- kan een actieve rol spelen in de schoolorganisatie en -ontwikkeling, in relatie tot de klas, de school en de buitenwereld. Daarbij zet hij bekwaamheden in als ontwerpen, onderzoeken, organiseren, samenwerken en leidend vermogen;
- is in staat te reflecteren op zijn eigen functioneren in de beroepspraktijk, zijn professioneel handelen methodisch te evalueren en waar nodig planmatig te veranderen en te verbeteren;
- hij kan zijn eigen activiteiten en plannen voor professionele ontwikkeling verwoorden en verantwoorden, in relatie met het beleid van de school en tegen de achtergrond van actuele ontwikkelingen in onderwijs, wetenschap, bedrijfsleven en samenleving.

Deze eindkwalificaties zijn een concretisering van de definitie van de NVAO van een professionele master. Het is tevens een uitwerking van de brede professionaliteit (in de geest van Hoyle) zoals beschreven in de generieke missie van educatieve masteropleidingen tot eerstegraads leraar van de HvA. Daarnaast zijn ze een concretisering van de SBL-competenties.

De leraar als innovatief educatief ontwerper

Leraren zijn vindingrijk in het kiezen en vormgeven van aantrekkelijke en actuele leerstof en dagen hun leerlingen daarmee uit. Óók laten zij hun leerlingen bijdragen aan de inhoud en vormgeving van het onderwijs door de leerlingen hun eigen probleemstellingen te laten formuleren, door hen zelf onderzoek te laten uitvoeren, gegevens te analyseren, te interpreteren en te presenteren.

Leraren zijn ervan overtuigd dat het bedenken en ontwerpen van vernieuwend onderwijs niet zomaar volstaat. Ze maken steeds de cirkel rond door hun ontwerp in de praktijk te testen, te evalueren en zo nodig bij te stellen.

De bijbehorende eindkwalificaties luiden als volgt. De eerstegraads leraar:

- is in staat om bevindingen uit onderzoek te interpreteren en te vertalen naar de onderwijspraktijk;
- is in staat om zelfstandig en in samenwerking en op basis van theorie onderwijsmaterialen te ontwikkelen, uit te proberen, te evalueren, te verbeteren en in te voeren.

Deze eindkwalificaties zijn een concretisering van de SBL-competenties (bron 1), waarbij het niet zomaar gaat om het ontwerpen van onderwijs van eigen makelij, maar om onderzoeksmatig ontwerpen, dit is eveneens belangrijk met het oog op de Dublin descriptoren (bron 3).

De leraar als educatief onderzoeker

Zoals ook al naar voren komt in bovenstaande rollen, wordt van alle eerstegraads leraren een onderzoekende houding verwacht. De onderzoekende houding kenmerkt de masterleraren niet alleen in hun vak, maar ook breder in hun beroepsuitoefening, in de klas, in de school en in de samenleving. Het ontwerpen en vormgeven van onderwijs zien zij als een kwestie van onderzoek, als een weloverwogen proces van proberen, beschouwen, bijstellen en opnieuw beginnen.

De onderzoeksbekwaamheid kan niet als zelfstandige bekwaamheid (dus los van de overige bekwaamheden) worden beoefend. Een onderzoeksmatige attitude moet alle beroepsmatige activiteiten van de masterleraar doordringen. De uitvoering van het (afstudeer)onderzoek kan worden gekoppeld aan één van de andere rollen, bijvoorbeeld aan rol 2, aan rol 3 of aan rol 4.

De bijbehorende eindkwalificaties luiden als volgt. De eerstegraads leraar:

- kan resultaten van onderwijsonderzoek lezen en duiden kan relevante praktijkvragen vertalen naar hanteerbare en onderzoekbare vraagstellingen voor (ontwerpgericht) onderwijsonderzoek binnen de context van de eigen praktijk; is in staat een probleemanalyse theoretisch en empirisch te onderbouwen met behulp van relevante literatuur en dataverzameling in de eigen praktijk;
- kan op basis van deze probleemanalyse een ontwerp maken dat toegepast kan worden binnen de eigen klas of school;
- kan een onderzoeksopzet maken en uitvoeren om de effectiviteit van het ontwerp te onderzoeken;
- kan de resultaten van zijn onderzoek delen met collega's binnen en buiten de eigen school en op grond daarvan aanbevelingen doen.

Uit de Dublin-descriptoren (bron 3) blijkt dat onderzoeksvaardigheden een belangrijk deel uit moeten maken van elke masteropleiding tot eerstegraads leraar.

Masteropleiding Nederlands

De masteropleiding tot eerstegraads leraar Nederlands kent een aantal vakspecifieke eindkwalificaties, die corresponderen met de Kennisbasis Nederlands en voorts overeenkomen met die van de universitaire masteropleidingen Nederlands: letterkunde, taalkunde en taalbeheersing. Ten opzichte van de universitaire lerarenopleiding Nederlands is één extra domein toegevoegd: 'Wetenschappelijke grondslagen en ontwikkelingen'. Binnen dit domein worden studenten Nederlands op gestructureerde wijze geconfronteerd met de principes van het wetenschappelijk denken. De vakspecifieke eindkwalificaties hebben betrekking op de belangrijke kennisdomeinen van het vak, op de academische vaardigheden en op de vakdidactiek. Voor de opleiding Nederlands geeft dit als aanvulling op rol 1 de volgende eindkwalificaties. De eerstegraads leraar Nederlands:

- beschikt over wetenschappelijke vakkennis op het gebied van de literatuurwetenschap, taalkunde en vakdidactiek;
- kan op het terrein van de taalvaardigheid Nederlands als voorbeeld dienen voor de leerlingen en beheerst daartoe het Nederlands op het C2-niveau. Bovendien geldt dat de leraar Nederlands argumentatieve teksten kan analyseren, interpreteren, beoordelen en samenvatten (zowel schriftelijk als mondeling) en zelf een correct en overtuigend betoog kan opzetten;
- Is in staat om met andere vakken samen te werken in het kader van geïntegreerd literatuuronderwijs en CKV1;
- beheerst de wezenlijke vaardigheden die een rol spelen bij de beoefening van de wetenschappen der taal en cultuur (uitgesplitst in 12 vaardigheden).

BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma

Jaar	Semester	Modulenaam	Categorie	stp
1	1a	ATW (algemeen taalwetenschap)	<i>vakover</i> ³	2
1	1b	ALW (algemeen literatuurwetenschap)	<i>vakover</i>	2
1	1	Academische taalvaardigheid	<i>vakspec</i> ⁴	6
1	1	Gereedschapskist	<i>alg</i> ⁵	4
1	2	Wetenschapsfilosofie	<i>vakover</i>	4
1	2	Letterkunde 1	<i>vakspec</i>	6
1	2	Onderzoeksthema	<i>alg</i>	4
1	1-2	Vakdidactiek 1	<i>vakspec</i>	2
1	1-2	Eigen vaardigheden	<i>vakspec</i>	2
Totaal jaar 1				32

Jaar	Semester	Modulenaam	Categorie	stp
2	1	Taalbeschouwing (ATW 2)	<i>vakover</i>	6
2	1	Letterkunde 2	<i>vakspec</i>	6
2	1	Analytisch Onderzoek	<i>alg</i>	4
2	1	Vakdidactiek	<i>vakspec</i>	2
2	2a	Literatuur en cultuur 1	<i>vakover</i>	3
2	2b	Letterkunde 3	<i>vakspec</i>	3
2	2	Taalkunde	<i>vakspec</i>	6
2	2	Ontwerp onderzoek	<i>Alg</i>	4
2	2	Vakdidactiek 2	<i>vakspec</i>	2
2	1	Praktijkdeel	<i>vakspec</i>	6
Totaal jaar 2				42

Jaar	Semester	Modulenaam	Categorie	stp
3	1	Literatuur en cultuur 2	<i>vakover</i>	6
3	1	Letterkunde 4	<i>vakspec</i>	6
3	1	Eindrapport onderzoek	<i>Alg</i>	4
Totaal jaar 3				16
Totaal jaren 1-3				90

Vakdidactiek Nederlands

Jaar 1	Semester 1	Visie op taalonderwijs in de bovenbouw (cognitief academische taalvaardigheid [CAT] ontwikkeling)
	Semester 2	Bovenbouw toetsing en lessen in productieve taalvaardigheid
Jaar 2	Semester 1	Bovenbouw receptieve taalvaardigheid
	Semester 2	Bovenbouw pedagogiek en literatuuronderwijs.

³ De vakoverstijgende modulen die aan de drie talen bij elkaar worden aangeboden.

⁴ De vakspecifieke modulen die alleen aan studenten Nederlands worden gegeven.

⁵ De algemene modules die aan alle masterstudenten worden aangeboden.

BIJLAGE IV Locatiebezoek

Auditprogramma masters Hogeschool van Amsterdam donderdag 13 en vrijdag 14 oktober 2011

Donderdag 13 oktober 2011

Ontvangstruimte : locatie TTH 01A34

Auditruimte 1 : locatie TTH 01A19

Auditruimte 2 : locatie TTH 01A21

Ruimte materiaal : locatie TTH 01A20

<i>Tijd + gespreksgroep HvA</i>	<i>Onderwerpen</i>	<i>HvA vertegenwoordiging:</i>	<i>HvA vertegenwoordiging:</i>	<i>Auditteam:</i>
08:30	inloop			
08:45-09:30	Vooroverleg kernteam			Kernteam: <ul style="list-style-type: none"> • Ruud van der Herberg • Peter van Petegem • Pieter Hendrikse • Vera Trescher • Claudia Kusters • Rianne Versluis
09:30-10:15 Management Team	<ul style="list-style-type: none"> • eigenheid opleiding • ambities • hbo-masterniveau • relatie beroepenveld • internationalisering • onderzoeksdimensie 	<ul style="list-style-type: none"> • Marjan Freriks (domeinvoorzitter) • Drs Petra Smulders (opleidingsmanager masters) • Drs Liz Savage (opleidingsmanager talen) 		<ul style="list-style-type: none"> • Kernteam

Tijd + gespreksgroep HvA	Onderwerpen	HvA vertegenwoordiging:	HvA vertegenwoordiging:	Auditteam:
10:15-11:45 <ul style="list-style-type: none"> Opleidingscoördinatoren Docenten onderzoekslijn Lector(en) 	Generiek deel van het programma (o.a. onderzoek) <ul style="list-style-type: none"> realisatie samenhangende onderwijsleeromgeving inhoud en vormgeving generiek programma eigen inkleuring programma keuze werkvormen onderzoekslijn werkplekieren internationale component borging hbo-masterniveau onderzoek doen rol lectoraat en kenniskring in de opleiding 	<ul style="list-style-type: none"> Dr Loes van Wessum (hoofddocent en coördinator onderzoekslijn, lid Examencommissie, onderzoeker lectoraat Edith Hooge) Dr Arie Wilschut (coördinator geschiedenis, hoofddocent, lector per 1/1/2012, vakdidacticus, programmaleider onderzoekslijn) Drs Liz Dale (hoofddocent, slb'er, vakdidacticus, lid Examencommissie, programmaleider onderzoekslijn) Drs Henk Brouwer ing. (hoofddocent, vakdidacticus en slb'er) Drs Peter Voorend (vakdidacticus, slb'er, vakdocent) Drs Jan v.d.Maas (slb'er, vakdocent, docent onderzoekslijn) 		<ul style="list-style-type: none"> Kernteam
	Activiteit Hobeon: Vakdeskundige Nederlands en Economie van Hobeon: Inzien materialen, waaronder gemaakte tussenproducten, praktijkdossiers en gemaakte toetsen			Nederlands: <ul style="list-style-type: none"> Huub van den Bergh Economie: <ul style="list-style-type: none"> Geert Hoever
11:45 - 12:30	Lunch + overleg vakdeskundigen Nederlands en Economie			<ul style="list-style-type: none"> Kernteam Huub van den Bergh Geert Hoever
12:30 -13:15	Open spreekuur en rondleiding (parallel) + vakdeskundigen Nederlands en Economie bestuderen documenten	<ul style="list-style-type: none"> Drs Petra Smulders (opleidingsmanager masters) 		<ul style="list-style-type: none"> Kernteam Huub van den Bergh Geert Hoever

Tijd + gespreksgroep HvA	Onderwerpen	HvA vertegenwoordiging:	HvA vertegenwoordiging:	Auditteam:
13:15 – 14:45 Docenten Economie en Nederlands	Samenhangende leeromgeving <ul style="list-style-type: none"> realisatie samenhangende onderwijsleeromgeving inhoud en vormgeving programma eigen inkleuring programma keuze werkvormen internationale component beoordelen en toetsen borging hbo-masterniveau aansluiting instromers relatie docenten beroepenveld eigen deskundigheid docenten opleidings specifieke voorzieningen 	Nederlands <ul style="list-style-type: none"> Drs Henk Brouwer ing. (hoofddocent, vakdidacticus en slb'er) Drs Joke Morshuis (vakdidacticus, programmaleider onderzoekslijn) Drs Jiska Kniep (coördinator Nederlands, vakdidacticus, slb'er, docent onderzoekslijn) Drs Paul von Wolzogen Kuhr (vakdocent, bovenbouwdocent VO) 	Algemene economie <ul style="list-style-type: none"> Drs Berend-Jan Mulder (vakdocent) Aisa Amagir (slb'er, vakdidacticus, docent onderzoekslijn) Harry Westenberg (vakdocent) René Klok MEd (vakdocent, coördinator) 	Nederlands <ul style="list-style-type: none"> Ruud van der Herberg Peter van Petegem Huub van den Bergh Claudia Kusters Rob Stapert Algemene economie <ul style="list-style-type: none"> Pieter Hendrikse Geert Hoevers Vera Trescher Rianne Versluis
14.45 – 15.45 Studenten	<ul style="list-style-type: none"> kwaliteit en relevantie programma studeerbaarheid aansluiting toetsen en beoordelen kwaliteit docenten opleidings specifieke voorzieningen eigen producten 	Nederlands <ul style="list-style-type: none"> Marijke Potters (3^e jaar) Arthur de Boer (1^e jaar) Engels: <ul style="list-style-type: none"> Frank Lakeman (2^e jaar) Birgitte Koper ook geschreven Jansen (3^e jaar) Frans: <ul style="list-style-type: none"> Jamal Salimi (2^e jaar) Teun Arts (3^e jaar) 	Geschiedenis: <ul style="list-style-type: none"> Boukje Jonkheer (3e jaar) Karin Haar (3e jaar) Algemene economie <ul style="list-style-type: none"> Sultan Göksen (3e jaar, lid OC) Nanette Okken (2e jaar) Wiskunde <ul style="list-style-type: none"> Francien van Hoorn (3e jaar, lid OC) René Wagenaar (2e jaar) 	Ned/Engels/Frans <ul style="list-style-type: none"> Ruud van der Herberg Peter van Petegem Huub van den Bergh Claudia Kusters Rob Stapert Gesch/Econ/Wisk <ul style="list-style-type: none"> Pieter Hendrikse Geert Hoevers Vera Trescher Rianne Versluis
15:45-16:45	At random klassenbezoek bij alle vakken Bijwonen van een aantal lessen + gesprek met studenten			<ul style="list-style-type: none"> Kernteam vakdesk. Nederlands en Econ.

Tijd + gespreksgroep HvA	Onderwerpen	HvA vertegenwoordiging:	HvA vertegenwoordiging:	Auditteam:
16:45 – 17:30	Intern overleg Hobeon			<ul style="list-style-type: none"> • Kernteam • vakdesk. Nederlands en Econ.
17:30:	Eerste voorlopige terugkoppeling (Nederland en Economie)	MT, betrokken docenten generiek programma, Nederlands en Economie		<ul style="list-style-type: none"> • Kernteam • vakdesk. Nederlands en Econ.

Vrijdag 14 oktober 2011

Ontvangstruimte : locatie KSH 03A11
Auditruimte 1 : locatie KSH 03A34
Auditruimte 2 : locatie KSH 03A35
Ruimte materiaal : locatie KSH 03A36 & KSH 03A38

S.v.p. een half uur voor aanvangstijd aanwezig zijn.

Tijd + gespreksgroep HvA	Onderwerpen	HvA vertegenwoordiging:	HvA vertegen- woordiging:	Auditteam
08:30 – 9:15	Vooroverleg vakdeskundigen Frans, Engels, Geschiedenis, Wiskunde			<ul style="list-style-type: none"> • Kernteam • vakdesk. Frans, Engels, Gesch, Wisk.
09:15- 10:45 Docenten Frans en Geschiedenis	Samenhangende leeromgeving <ul style="list-style-type: none"> • realisatie samenhangende onderwijsleeromgeving • inhoud en vormgeving programma • eigen inkleuring programma • keuze werkvormen • internationale component • beoordelen en toetsen • borging • hbo-masterniveau • aansluiting instromers • relatie docenten beroepenveld • eigen deskundigheid docenten • opleidingsspecifieke voorzieningen 	Frans: <ul style="list-style-type: none"> • Martine Thoraval (coördinator, slb'er, vakdidacticus, vakdocent) • Drs Zineb Lekbir (vakdocent) • Annika Groeneveld MEd (vakdidacticus, slb'er, docent onderzoekslijn) 	Geschiedenis: <ul style="list-style-type: none"> • Dr Frits Rover (vakdocent) • Drs Jan v.d.Maas (slb'er, vakdocent, docent onderzoekslijn) • Dr Arie Wilschut (coördinator geschiedenis, hoofddocent, lector per 1/1/2012, vakdidacticus, programmaleider onderzoekslijn) • Dr Frans Groot (vakdocent) 	Frans: <ul style="list-style-type: none"> • Ruud van der Herberg • Peter van Petegem • Jan van Thiel • Claudia Kusters • Rob Stapert Geschiedenis: <ul style="list-style-type: none"> • Pieter Hendrikse • Paul Holthuis • Vera Trescher • Rianne Versluis
	Actie Hobeon: Inzien materialen, waaronder gemaakte tussenproducten, praktijkdossiers en gemaakte toetsen			Engels: <ul style="list-style-type: none"> • Carlos Gussenhoven Wiskunde: Bert Zwaneveld

Tijd + gespreksgroep HvA	Onderwerpen	HvA vertegenwoordiging:	HvA vertegen- woordiging:	Auditteam
10:45 – 12:15 Docenten Engels en wiskunde	Samenhangende leeromgeving realisatie samenhangende onderwijsleeromgeving - inhoud en vormgeving programma – eigen inkleuring programma - keuze werkvormen – internationale component - beoordelen en toetsen - borging hbo-masterniveau - aansluiting instromers – relatie docenten beroepenveld – eigen deskundigheid docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen	Engels <ul style="list-style-type: none"> • Drs Liz Dale (hoofddocent, slb'er, vakdidacticus, lid Examencommissie, programmaleider onderzoekslijn) • Drs Dirk Koppen (vakdocent) • Dr Vincent Hernot (coördinator, slb'er, vakdocent) • Dr Paul Moeyes (vakdocent) 	Wiskunde <ul style="list-style-type: none"> • Dr Pauline Vos (programmaleider onderzoekslijn, vakdidacticus) • Drs Sjaak Schoen (vakdocent) • Dr Laura Kubbe MEd (coördinator, lid Examencommissie, programmaleider onderzoekslijn, vakdocent, slb'er) • Drs Erica Neutel (vakdocent) 	Engels: <ul style="list-style-type: none"> • Ruud van der Herberg • Peter van Petegem • Carlos Gussenhoven • Claudia Kusters • Rob Stapert Wiskunde: <ul style="list-style-type: none"> • Pieter Hendrikse • Bert Zwaneveld • Vera Trescher • Rianne Versluis
	Activiteit Hobeon: Inzien materialen, waaronder gemaakte tussenproducten, praktijkdossiers en gemaakte toetsen			Frans: <ul style="list-style-type: none"> • Jan van Thiel Geschiedenis: <ul style="list-style-type: none"> • Paul Holthuis
12:15 – 13:15	Lunch + intern overleg			<ul style="list-style-type: none"> • Kernteam • vakdesk. Frans, Engels, Gesch, Wisk.

Tijd + gespreksgroep HvA	Onderwerpen	HvA vertegenwoordiging:	HvA vertegen- woordiging:	Auditteam
13:15 – 14:15	Examencommissie + toetscommissie(s) van de verschillende vakken <ul style="list-style-type: none"> • Bevoegdheden en taken examencommissie en toetscommissie(s) • rol in de interne kwaliteitszorg toetsing • resultaten 	Vertegenwoordigers HvA: examen- en toets commissie <ul style="list-style-type: none"> • Drs Jos Steins (voorzitter Examencommissie, vakdocent) • Dr Loes van Wessum (hoofddocent en coördinator onderzoekslijn, lid Examencommissie, onderzoeker lectoraat Edith Hooge) • Dr Laura Kubbe MEd (coördinator, lid Examencommissie, programmaleider onderzoekslijn, vakdocent, slb'er) 		<ul style="list-style-type: none"> • Kernteam
14:15 – 15:00 Werkveld en alumni	Werkveld: <ul style="list-style-type: none"> • contacten met opleiding over onder andere: actuele ontwikkelingen en doorvertaling naar programma • andere wensen vanuit het werkveld • eigen inkleuring opleiding • stage en begeleiding • onderzoekscomponent • niveau Alumni: <ul style="list-style-type: none"> • o.a. kwaliteit en relevantie van de opleiding (programma, docenten) • functioneren in de praktijk 	Werkveld <ul style="list-style-type: none"> • Drs Josephine Rutten (Rector Scholengemeenschap de Meergronden, Almere) • Norbert de Vries MBA (Afdelingsleider op Het Cartesius Lyceum, Amsterdam) 	Alumni <ul style="list-style-type: none"> • Nederlands: Marit Heijnemans MEd (2010-2011) • Engels: Jasper Hooimeijer MEd (2009-2010) • Frans: Muriel Paradinas Med (2010-2011) • Geschiedenis: Ralf Bommer MEd (2009- 2010) • Algemene economie: Mark Houtkooper MEd (2010-2011) • Wiskunde: Beatrice van der Tuin MEd (2009-2010) 	Werkveld <ul style="list-style-type: none"> • Pieter Hendrikse • Vera Trescher • Rianne Versluis Alumni: <ul style="list-style-type: none"> • Ruud van der Herberg • Peter van Petegem • Claudia Kusters

Tijd + gespreksgroep HvA	Onderwerpen	HvA vertegenwoordiging:	HvA vertegen- woordiging:	Auditteam
15:00 – 15:30	Pending issues	In elk geval zijn de directie en de opleidings - coördinatoren beschikbaar en van elke opleiding minimaal één docent.		<ul style="list-style-type: none"> • Kernteam
15:30 – 16:30		Intern overleg Hobeon		<ul style="list-style-type: none"> • Kernteam
16:30		Mondelinge terugkoppeling voor alle opleidingen		<ul style="list-style-type: none"> • Kernteam

Werkwijze m.b.t. keuze gesprekspartners

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditteam met in achtneming van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Een open spreekuur maakte deel uit van het programma. Het auditteam heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding het open spreekuur tijdig en op correcte wijze onder de aandacht heeft gebracht van studenten en medewerkers.

Tijdens het locatiebezoek heeft het auditteam at random een aantal lessen bezocht en met de daar aanwezige studenten gesproken.

BIJLAGE V   Lijst geraadpleegde documenten

Generiek

- Beleidsplan Internationalisering 2010-2014
- Domeinplan 2008-2012: Het Goede Voorbeeld Geven
- HvA Master of Education Brochure 2010
- HvA Onderwijsvisie "Met Hart en Ziel"
- Instellingsplan 2010-2014
- MTM 2010
- Notitie PSE i.o. 2011
- NQA Rapport 2006
- NSE 2010
- Opleidingsplan Masteropleidingen
- Bijlagen bij opleidingsplan masteropleidingen
- Organisatieaanpassing Onderwijs en Opvoeding, Rapportage Fase 1 (16 april 2010)
- Overzicht onderzoeksgegevens per standaard
- Pijplijngrafieken masteropleidingen DOO peildatum 31-08-2010
- Rapportage interne audit 2010 (CD-ROM)
- Rapportage Proefaudit Instellingstoets HvA
- STM 2010, verslag
- Verschil maken mag (Strategisch Personeelsplan)
- R&A plan Masteropleidingen 2011-2012
- Kengetallen Master lerarenopleidingen Peildatum 31-8-2010
- Bekwaamheidseisen VHO
- Common European Principles on Teacher Comp.
- Competenties uit het CEF vs. 5 rollen
- Relatie eindkwalificaties en modules onderzoekslijn april 2011
- Generieke eindkwalificaties van de eerstegraads lerarenopleidingen van de HvA
- Master eindkwalificaties en DD en BIO
- "Meesterlijk Onderzoek: "Samenvatting Stand Van Zaken en eerste contourenplan van aanpak onderzoekslijn master eerstegraads lerarenopleiding""
- Begeleidende brief bij bewijs van toelating
- Bewijs van toelating
- Convenant met ILO
- CV's van docenten onderzoekslijn
- Gespreksleidraad intake
- Handleiding Vakdidactiek en Praktijk 2009-2010
- HvA DOO uitleen ILO aan HvA (2009-2010)
- Instroombeleid
- Intake formulieren masters
- Onderzoekslijn Doelen Toetsvorm Eindprod.
- Overzicht langstudeerders 3-7 jaar
- Personeelssamenstelling Masteropleidingen
- Relatie tussen de modules uit de onderzoekslijn en eindkwalificaties
- Modulehandleidingen onderzoekslijn
- Tripartiete Overeenkomst
- Urennorm Masteropleidingen
- Analyse Taken Examencommissie
- Beoordelingsformulieren van de opdrachten van de onderzoeksmodules
- Boekhouder of wakend oog (inspectierapport)
- Jaarverslag examencommissie 2009-2010
- OER Masters 2011-2012
- OER Masters 2011-2012, fraudereglement HvA 2011
- OER Masters 2011-2012, regeling alvast studeren
- Procedure 1e en 2e beoordeling onderzoekslijn
- Toetsbeleid Afdeling VO-BVE
- Examencommissie DOO: notitie advies positie
- Procedures en jurisprudentie van de masteropleidingen van de HvA Onderwijs en Opvoeding, april 2010

Generiek Talen

- Rooster talen 2011-2012
- Koppeling modulen en eindkwalificaties master talen
- Literatuurlijst Talen
- Cv's docenten talen (taaloverstijgend)
- Feedbackformulier vier-ogen principe talen
- Toetsmatrijs/overzicht toetsvormen talen
- Toetsplan talen

Masteropleiding Nederlands

- Kengetallen Nederlands
- Pijplijngrafieken Nederlands
- Studiegids master Nederlands
- Kennisbasis Nederlands (nog niet digitaal beschikbaar)
- Overzicht Dublin descriptoren en eindkwalificaties Nederlands
- Aanvullende informatie middenband Nederlands
- CV's docenten Nederlands
- Modulehandleidingen Nederlands
- Matrix vakdidactiek Nederlands
- Toetsmatrijs Nederlands
- Toetsplan Nederlands

Overzicht op studentnummers van de 17 door het auditteam bestudeerde afstudeerwerkstukken Nederlands.

- 555282
- 549328
- 552644
- 128653
- 555304
- 212711
- 180472
- 169226
- 500135063
- 500132316
- 162803
- 92002
- 546375
- 506152
- 50052039
- 526827
- 205229

Lijst van geraadpleegde additionele documenten

Naast de hierboven genoemde documenten heeft het auditteam naar aanleiding van zijn documentanalyse en naar aanleiding van de gesprekken tijdens het locatie bezoek, ook de volgende documenten geraadpleegd.

- Toetsopgaven + beoordelingscriteria en normering (antwoordmodellen) en een representatieve selectie van gemaakte toetsen (presentaties, stageverslagen, assessments, portfolio's e.d.) en beoordelingen.

BIJLAGE VI Overzicht auditteam

Samenstelling en expertise van het auditteam laten zich als volgt weergeven:

Panelleden	Expertise - audit - kwaliteitszorg	Expertise - onderwijs	Expertise - werkveld	Expertise - vakinhoud	Expertise - internationaal	Expertise - student- zaken
voorzitter Drs. R.B. van der Herberg	x		x			
Vakdeskundige generiek Prof. dr. P. van Petegem	x	x		x	x	
werkvelddeskundige drs. P. J.J. Hendrikse			x			
vakdeskundige Nederlands prof. dr. H. van den Bergh	x	x	x	x	x	
studentlid C.H.M. Kusters						x
Studentlid V.A.C. Trescher						x
secretaris drs. R.F. Stapert						

Op 31-5-2011 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het panel hbo-master lerarenopleidingen, nr#5187-5192- Hogeschool van Amsterdam.

Korte functiebeschrijvingen panelleden

1	Drs. R.B. van der Herberg is partner bij Hobéon; voorheen rector Minkema College Woerden.
2	Prof dr P. van Petegem is gewoon hoogleraar Instituut voor Onderwijs- en Informatiewetenschappen, Universiteit Antwerpen, voorheen hoofddocent, departement Didactiek & Kritiek, Universiteit Antwerpen.
3	Drs. P. J.J. Hendrikse is lid raad van bestuur Ons Middelbaar Onderwijs Tilburg.
4	Prof. dr. H. H. van den Bergh is bijzonder hoogleraar toetsing en didactiek van het taalonderwijs vanwege de Vereniging van Leraren in Levende Talen en tevens werkzaam aan de Universiteit van Amsterdam.
5	C.H.M. Kusters is student aan de hbo-master lerarenopleiding Nederlands van Fontys Hogescholen.
6	V.A.C. Trescher is student aan de hbo-master lerarenopleiding Wiskunde van Fontys Hogescholen.

Secretaris/Coördinator

Drs. R.F. Stapert	Gecertificeerd d.d november 2010
-------------------	----------------------------------

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Drs. R.B. van der Herberg

Lange Voorhout 14

2514 ED Den Haag

is als deskundige / ~~secretaris~~ gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

hbo-master lerarenopleiding

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Den Haag

Datum:

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Peter van Ettegen Ubanne Lankstraat 149 2570 Duffel (B)

is als deskundige / ~~secretaris~~ gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

HBO-master Lerarenopleiding

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Duffel

Datum: 5/5/11

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

P.J.J. HENDRIKSE
GRASPLANTSOEN 39 5650 HE EINDHOVEN

is als deskundige / ~~secretaris~~ gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

HBO-master lerarenopleiding

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Eindhoven

Datum: 10.07.11

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Huib van den Berg
Nijssbroekweg 214 1115 AV Drivendrecht

is als deskundige / secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

HBO-master Leraaropleiding v/w de HvA

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Drivendrecht

Datum: 3 mei 2011

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Mevrouw C.H.M. Kusters
Daliastraat 51
5721 EK Asten

---

is als deskundige / secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Student-auditor

---

hbo- master lerarenopleiding

---

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: *Asten*

Datum: *2 april 2012*

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Vera Trescher
Sint Nicasiusstraat 10
5614 CG Eindhoven

---

is als studentauditor gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

---

hbo- master lerarenopleiding

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:

Eindhoven

Datum:

05/04/2012

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Drs. R.F.H.M. Stapert

Lange Voorhout 14

2514 ED Den Haag

is als deskundige / secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

hbo-master lerarenopleiding

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: *Den Haag*

Datum: *16/5 - 2011*

Handtekening:

